

F. M. a ostatní proti Rusku, rozsudek ze dne 10. 12. 2024 - Obchodování s lidmi v kontextu čl. 4 a čl. 14 ve spojení s čl. 4 Úmluvy

Stěžovatel: F. M. a ostatní

Žalovaný stát: Rusko

Číslo stížnosti: 71671/16 a 40190/18

Datum: 10.12.2024

Článek Úmluvy: čl. 14
čl. 4

Rozhodovací formace: Senát

Soud: Evropský soud pro lidská práva

Hesla: cestovní doklad/pas, diskriminace, národnostní původ, nucená nebo povinná práce, obchodování s lidmi, otroctví a nevolnictví, pohlaví, povinnost ochrany, povinnost vytvořit regulační rámec, pozitivní závazky, procesní záruky, účinné vyšetřování

Český právní řád: čl. 3 odst. 1 Listiny základních práv a svobod
čl. 9 Listiny základních práv a svobod
§ 159 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
§ 168 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
§ 170 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
§ 171 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
§ 185 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
§ 2 odst. 4 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

Významnost: 1

VÝBĚR ROZHODNUTÍ EVROPSKÉHO SOUDU PRO LIDSKÁ PRÁVA PRO JUSTIČNÍ PRAXI Č. 4/2025

F. M. a ostatní proti Rusku

rozsudek ze dne 10. 12. 2024, č. 71671/16 a 40190/18

Autorský komentář

Soud se v komentovaném případě zabíral tematikou obchodování s lidmi v kontextu čl. 4 Úmluvy a dále také čl. 14 ve spojení s čl. 4. Činil tak na pozadí osudů pěti stěžovatelek, které byly rekrutovány ve svých domovských státech s vidinou výdělků v Rusku, aby nakonec skončily v moskevských obchodech patřících příslušníkům téže rodiny, kteří je drželi v otřesných podmínkách. Stěžovatelkám

byly odebrány doklady totožnosti, nebyla jim vyplácena mzda, byly neustále sledovány a jejich pobyt nebyl nikdy legalizován. V obchodech pracovaly v nelidských podmínkách, byly vystaveny krutému fyzickému, sexuálnímu i reprodukčnímu násilí. Celá jejich situace byla navíc umocněna přístupem vnitrostátních orgánů. Policejní orgány rovněž údajně navracely oběti, kterým se z obchodů podařilo uprchnout, zpět majitelům obchodu. Taktéž šetření ve věcech stěžovatelek byla zcela povrchní a nedostatečná.

Soud v předmětném případě konstatoval, že žalovaný stát nedostál všem pozitivním závazkům plynoucím z čl. 4 Úmluvy. Připomenul, že pojem obchodování s lidmi v kontextu čl. 4 Úmluvy musí splňovat základní znaky definované mezinárodním právem. Přitom shledal, že v případě stěžovatelek tyto znaky přítomny byly, a stěžovatelky tedy byly oběťmi obchodování s lidmi. Zároveň také dovodil, že byly podrobeny nevolnictví. Porušení čl. 4 pak shledal jak s ohledem na neadekvátnost legislativního a administrativního rámce, tak s ohledem na povinnost přijmout operativní opatření na ochranu obětí a povinnost provést účinné vyšetřování. Soud navíc také konstatoval porušení čl. 14 ve spojení s čl. 4 vzhledem k diskriminačnímu přístupu žalovaného státu.

Rozsudek Soudu může být vnímán jako apel na vnitrostátní orgány, které by neměly před touto problematikou zavírat oči a měly by se aktivně podílet na ochraně obětí obchodování s lidmi. Účinná a komplexní ochrana obětí obchodování s lidmi přitom nezbytně vyžaduje splnění všech výše zmíněných závazků. Zajímavá může být i skutečnost, že Soud vnímá v případech přeshraničního obchodování s lidmi existující potřebu kooperace vnitrostátních orgánů s těmi zahraničními, kterou promítá do povinnosti s nimi účinně spolupracovat, či skutečnost, že poprvé konstatoval porušení čl. 14 ve spojení s čl. 4 Úmluvy v kontextu přeshraničního obchodování s lidmi. Rozsudek pak vysílá jasný signál, že tolerance vůči systémovému vykořisťování migrantů a žen je neslučitelná se závazky plynoucími z Úmluvy.

Česká republika je smluvním státem Úmluvy Rady Evropy o opatřeních proti obchodování s lidmi i Palermského protokolu. V kontextu obchodování s lidmi je pro ni předmětná i unijní úprava, kdy se v této oblasti uplatňuje směrnice 2011/36/EU o prevenci obchodování s lidmi, boji proti němu a o ochraně obětí, [1] která byla v nedávné době revidována směrnici Evropského parlamentu a Rady (EU) 2024/1712.[2]

Vnitrostátní právní řád pak kriminalizuje obchodování s lidmi v § 168 trestního zákoníku, který v odstavci 1 upravuje obchodování s lidmi spáchané vůči dítěti, pod které zahrnuje rozmanité varianty jednání. Trestní zákoník však v rámci této základní skutkové podstaty nevyžaduje, aby se pachatel tohoto jednání dopustil za použití násilí, pohrůžky násilí nebo jiné těžké újmy nebo lsti anebo zneužití omylu, tísně či závislosti. Odstavec 2 pak postihuje obchodování s lidmi na dospělých osobách, přičemž tato skutková podstata stanovuje podmínku užití výše zmíněných způsobů spáchání.

Ani České republice se pak nevyhýbají případy obchodování s lidmi, které je prováděno především za účelem pracovního vykořisťování nebo nucené prostituce. Je zemí cílovou, tranzitní, ale i zdrojovou. V České republice se pak oběťmi této trestné činnosti stávají zejména příslušníci Rumunska, Bulharska, Mongolska, Filipín, Nepálu, Ukrajiny, Moldavska, Slovenska, Hondurasu, Kyrgyzstánu, Ruska, Uzbekistánu, Běloruska, ale také samotní čeští občané. Ti jsou pak obchodováni především do Spojeného království a Irska.[3] Problematika obchodování s lidmi se objevuje i v judikatuře Nejvyššího soudu. V tomto ohledu je potřeba zmínit zejména usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 3. 2014, sp. zn. 7 Tdo 1261/2013, uveřejněné pod č. 13/2015 Sb. rozh. tr., které se zabývá pojmem „nucených prací“.

(JUDr. Petr Škvain, Ph.D., a Mgr. Jana Zápotocká)

SKUTKOVÝ STAV

Předmětný případ se týká pěti stěžovatelek původem z Kazachstánu a Uzbekistánu, které před ruskými orgány tvrdily, že se staly oběťmi obchodování lidmi. Stěžovatelky, F. M., A. M., G. N., B. K. a N. I. byly najaty a převezeny ze svých domovských států za účelem výkonu práce v obchodech v moskevské části Golyanovo, které vlastnily sestry Z. I. a Zh. I. a jejich manželé R. M. a S. M.

Všechny stěžovatelky shodně tvrdily obdobné pracovní podmínky a chování vlastníků obchodu vůči pracovníkům. Konkrétně tvrdily podobný způsob najmutí v jejich domovských zemích a následný převoz do předmětných obchodů, kde jim měly být odebrány doklady totožnosti. V obchodech pak měly pracovat dvacet a více hodin denně bez odpočinku a dnů volna. Stěžovatelky měly být drženy v otřesných podmínkách bez možnosti odejít. Majitelé obchodů vůči nim měli používat násilí, nutit je pít vodu, zakazovat jim mluvit s ostatními pracovníky, zákazníky obchodů či kontaktovat své rodiny (až na výjimečné případy pod dohledem vlastníků obchodů). Stěžovatelky (a další domnělé oběti) neměly obdržet pracovní smlouvu ani mzdu za vykonávanou práci. Jejich pobyt v Rusku nebyl nikdy legalizován. Stěžovatelky a další pracovnice obchodů také hovořily o sexuálním a reprodukčním násilí.

První a druhá stěžovatelka byly osiřelé nemajetné sestry původem z Kazachstánu, kde měly být v roce 2007 rekrutovány příbuznými R. M. V době předmětných událostí mělo být první stěžovatelce 18 a druhé stěžovatelce pouhých 17 let. Dle první stěžovatelky trvala práce od 6 hodin ráno do 2 hodin v noci bez jakýchkoliv přestávek, spalo se na podlaze ve skladech obchodu. Popisovala konzumaci zkaženého jídla, zákaz komunikace, ustavičnou kontrolu ze strany určeného pracovníka a skrze umístěné kamery a bití ze strany vlastníků obchodu. Tvrdila, že se jí podařilo v roce 2008 utéct, policisté ji však měli vlastníků obchodu vrátit výměnou za úplatek. V roce 2009 v prostorách obchodu porodila, dítě jí následně majitelé obchodu odebrali. Nakonec se jí v roce 2010 podařilo utéct zpět do Kazachstánu. Zde se obrátila na místní policii za účelem vypátrání její sestry a syna. Toho jí předali příbuzní R. M., avšak sestra první stěžovatelky v této době nadále zůstávala pod kontrolou vlastníků předmětných obchodů.

Taktéž druhá stěžovatelka popisovala obdobné podmínky. Po událostech, které se staly dne 30. 10. 2012 (viz níže), byla v roce 2013 vyslechnuta vyšetřujícími orgány, přičemž popřela špatné zacházení ze strany majitelů obchodu. Tuto výpověď však měla učinit na základě pokynů majitelů obchodu a za přítomnosti jednoho z nich. Následně byla poslána k příbuzným R. M. v Kazachstánu, přičemž v této době byla těhotná v důsledku znásilnění. Později téhož roku se shledala se svojí sestrou a porodila.

Třetí stěžovatelka byla rekrutována v roce 2005 v Uzbekistánu. V předmětném obchodě v Moskvě byla držena až do roku 2012, kdy ji vlastníci obchodu propustili v důsledku událostí ze dne 30. 10. 2012, které se v té době staly v druhém obchodu (viz níže). Třetí stěžovatelka popsala velmi podobné pracovní podmínky těm uvedeným výše a fyzické násilí ze strany vlastníků obchodu a jejich rodiny. Také ona tvrdila, že z obchodu jednou v průběhu svého zajetí utekla a stěžovala si na policii. Byla však navrácena zpět do obchodu. Dále tvrdila, že byla na základě příkazu od majitelky obchodu často znásilňovaná mužskými spolupracovníky, v důsledku čehož otěhotněla. Majitelka obchodu, Z. I., ji však přinutila k potratu. Dále poukazovala na zdravotní problémy, které jí vznikly v důsledku opakovaných poranění hlavy bitím, kterému byla v obchodu vystavena. Popisovala tlučení, bití předměty, kopání a popálení vařící vodou.

Čtvrtá stěžovatelka byla rekrutovaná v Uzbekistánu v roce 2002. Také její popis podmínek a okolností jejího zajetí v obchodě odpovídal výše uvedenému. Popisovala lámání prstů, škrábání, tahání za vlasy, bití, kopání, údery do hlavy a jiných částí těla těžkými předměty. Také uvedla, že jí byly proti její vůli ostříhány vlasy. Čtvrtá stěžovatelka porodila dvě děti, které jí byly vlastníky obchodu odebrány. Její dcera přitom měla být údajně poslána k příbuzným Zh. I. do Kazachstánu,

kde měla zemřít. Její syn pak měl být držen v jednom z bytů Zh. I. a stěžovatelka ho téměř nevidala.

Čtvrtá stěžovatelka se ze svého zajetí dostala v důsledku událostí ze dne 30. 10. 2012. Tohoto dne vstoupila skupina dobrovolníků a novinářů do obchodu, v němž byla držena. Tito vysvobodili skupinu osob pracujících v tomto obchodě, mimo jiné i ji. Na věc byla upozorněna policie, která na místě zabavila nahrávací zařízení a ručník se stopami připomínajícími krev. Čtvrtá stěžovatelka a další osvobozené osoby téhož dne vypovídaly na policii, přičemž popsaly okolnosti svého náboru v zemích svého původu a podmínky, v nichž musely v obchodech žít a pracovat. Čtvrtá stěžovatelka byla ještě téhož dne vyšetřena v nemocnici, přičemž dle lékařského potvrzení měla vykloubený kloub prstu a mnohočetné pohmoždění měkkých tkání hrudního koše a obou holení. Daného dne také vypovídal S. M., manžel Zh. I. Ten mimo jiné přiznal, že měl v držení doklady pracovníků obchodu. V trezoru nacházejícím se v předmětném obchodě byly následně nalezeny cestovní pasy. Také byly v dodávkách zaparkovaných blízko obchodu objeveny matrace, které měly dle výpovědi S. M. sloužit pracovníkům pro přespávání v obchodech. Při výslechu bezprostředně po incidentu navíc Zh. I. a S. M. neskrývali, že nelegálně zaměstnávali migrující pracovníky. Tyto události byly široce medializované.

V důsledku událostí ze dne 30. 10. 2012 se na Výbor pro občanskou pomoc, nevládní organizaci pomáhající migrantům a uprchlíkům, obrátili i další bývalí pracovníci obchodů ve vlastnictví Z. I., Zh. I. a jejich manželů, mimo jiné i první a třetí stěžovatelka. Výbor jim následně pomohl s podáním trestních oznámení. Většina předmětných událostí byla podpořena výpověďmi dalších osob, které byly v obchodech drženy, nevládními organizacemi či novinovými zprávami.

V prosinci téhož roku byla čtvrtá stěžovatelka opět lékařsky vyšetřena, přičemž jí byly zjištěny vážné zdravotní problémy a diagnostikována posttraumatická stresová porucha ve spojení s organickou poruchou osobnosti. O několik měsíců později byl lékař vyšetřen i její syn. Tomu byla zjištěna těžká křivice, deformity kostí, pomalý růst v důsledku nedostatečné výživy, psychomotorická retardace a zkrácení levé nohy v důsledku nesprávného srůstu zlomeniny stehenní kosti. Ve věku pěti a půl let měl fyzický vývoj dvouletého dítěte.

Pátá stěžovatelka tvrdila, že byla do obchodu rekrutovaná v květnu 2016. Taktéž ona popsala podobné pracovní podmínky v obchodech a fyzické násilí, kterého se vůči ní měli dopouštět majitelé obchodu. Také jí byly odebrány doklady a telefon. V prosinci téhož roku se jí podařilo z obchodu utéct, přičemž následně obdržela pomoc od nevládní organizace. Po svém útěku byla vyšetřena v nemocnici a byla jí zjištěna pohmožděnina hlavy, pravého ucha a hrudního koše. I ona podala ve věci trestní oznámení.

Řízení před vnitrostátními orgány ve věcech stěžovatelek lze popsat jako koloběh předběžných šetření, jejichž jediným výsledkem byla odmítnutí zahájit trestní řízení s plnohodnotným trestním vyšetřováním. Respektive i po událostech ze dne 30. 10. 2012, kdy se policejní orgány rozhodly trestní řízení zahájit, došlo ke zrušení tohoto rozhodnutí, a to i přes všechny dostupné důkazy. Šetření provázely četné nedostatky a pasivita vyšetřujících orgánů, kdy nedošlo ani k vykonání nařízených úkonů. Čtvrtá stěžovatelka pak namísto ochrany ze strany vnitrostátních orgánů čelila hrozbě vyhoštění. Taktéž byly vzneseny před vyšetřujícími orgány stížnosti, že majitelé obchodů vyvíjejí na oběti extrémní nátlak v podobě výhrůžek a nabízení úplatků. Toto ilustruje i skutečnost, že jedna z žen, která v důsledku událostí ze dne 30. 10. 2012 podala trestní oznámení, se jej rozhodla po kontaktu se Zh. I. vzít zpět. Taktéž nevládní organizace pomáhající obětem se dostala do hledáčku vnitrostátních orgánů, kdy její představitelka byla vyslýchána ohledně pomoci poskytnuté obětem.

RELEVANTNÍ PRÁVNÍ RÁMEC A PRAXE

(...)

175. Konkrétně čl. 3 Protokolu o předcházení, potlačování a trestání obchodování s lidmi, zejména se ženami a dětmi („Palermský protokol“, Ruskem podepsaný dne 16. 12. 2000 a ratifikovaný 26. 5. 2004), doplňujícího Úmluvu Organizace spojených národů proti nadnárodnímu organizovanému zločinu (2000), zní takto:

„Pro účely tohoto Protokolu:

(a) ‚obchodování s lidmi‘ znamená najmutí, přepravu, předání, přechovávání nebo přijetí osob za účelem vykořisťování, a to prostřednictvím pohrůžky násilím nebo použití násilí či jiných forem donucení, prostřednictvím únosu, podvodu, uvedení v omyl nebo zneužití moci či stavu zvláštní zranitelnosti nebo prostřednictvím poskytnutí nebo přijetí plateb či výhod s cílem získat souhlas osoby mající kontrolu nad jinou osobou. Vykořisťování zahrnuje přinejmenším zneužívání prostituce jiných, jiné formy sexuálního vykořisťování, nucenou práci nebo služby, otroctví nebo podobné praktiky jako je otroctví, nevolnictví nebo odnětí orgánů;

(b) souhlas oběti obchodování s lidmi se zamýšleným vykořisťováním uvedeným v bodu (a) tohoto článku nebude brán v úvahu, jestliže byl použit jakýkoliv prostředek uvedený v bodu (a);

(c) najmutí, přeprava, předání, přechovávání nebo přijetí dítěte za účelem vykořisťování bude považováno za ‚obchodování s lidmi‘, i když nezahrnuje žádný z prostředků uvedených v bodu (a) tohoto článku;

(d) ‚dítě‘ znamená jakoukoliv osobu mladší osmnácti let.“

(...)

PRÁVNÍ POSOUZENÍ

I. SPOJENÍ STÍŽNOSTÍ

225. S ohledem na podobný předmět stížností Soud shledává za vhodné přezkoumat je společně v rámci jednoho rozsudku.

II. ÚVODNÍ POZNÁMKY

226. Skutečnosti, které vedly k tvrzeným porušením Úmluvy, se odehrály před 16. 9. 2022, tedy před datem, kdy žalovaný stát přestal být smluvní stranou Úmluvy. Soud je proto příslušný k jejich projednání (viz rozsudek velkého senátu ze dne 17. 1. 2023, Fedotova a ostatní proti Rusku, č. 40792/10 a další, body 68–73).

227. Vláda nepředložila žádné vyjádření. Soud opakuje, že neúčast žalované vlády v řízení nemůže být překážkou pro projednání věci (viz rozsudek ze dne 24. 1. 2023, Svetova a ostatní proti Rusku, č. 54714/17, body 29–31). Zároveň by skutečnost, že se žalovaný stát účinně neúčastní řízení, neměla automaticky vést k přijetí nároků stěžovatelek a Soud musí být na základě dostupných důkazů přesvědčen, že nárok je opodstatněný z hlediska skutkového i právního (tamtéž, bod 30). Soud proto bude muset stížnost posoudit na základě vyjádření stěžovatelek, která budou považována za pravdivá, pokud budou podložena důkazy a pokud jiné důkazy dostupné ve spisu nepovedou k jinému závěru (tamtéž, bod 38).

III. TVRZENÉ PORUŠENÍ ČL. 4 ÚMLUVY

228. Stěžovatelky namítaly, že vnitrostátní orgány je neochránily před obchodováním s lidmi, vykořisťováním a násilím tím, že nepřijaly odpovídající právní rámec, neprovedly operativní opatření a účinné trestní vyšetřování. Měly za to, že jejich vykořisťování bylo rovnocenné nevolnictví a/nebo nucené či povinné práci. Tvrdily, že osoby, které je zneužívaly, vůči nim používaly různé formy násilí jako nástroje kontroly a donucení za účelem jejich vykořisťování. Stěžovatelky se opíraly o čl. 3, 4 a 8

Úmluvy.

229. Soud opakuje, že jeho přístup v případech obchodování s lidmi spočívá v tom, že možné otázky špatného zacházení (podle čl. 3) a porušování fyzické a psychické integrity stěžovatele (podle čl. 8) zasazuje do jejich obecného kontextu, tj. do kontextu obchodování s lidmi a vykořisťování. Důvodem je to, že tvrzení o špatném zacházení a zneužívání jsou neodmyslitelně spojena s obchodováním s lidmi a vykořisťováním, pokud je to tvrzený účel, pro který bylo špatné zacházení nebo zneužívání způsobeno (viz rozsudek ze dne 11. 12. 2012, C. N. a V. proti Francii, č. 67724/09, bod 55; a rozsudek velkého senátu ze dne 25. 6. 2020, S. M. proti Chorvatsku, č. 60561/14, body 240–243).

230. Soud, jemuž přísluší provádět právní kvalifikaci skutkových okolností případu (viz S. M. proti Chorvatsku, cit. výše, bod 243), bude přezkoumávat námitky stěžovatelek podle čl. 4 Úmluvy, který v relevantní části zní takto:

Článek 4

„1. Nikdo nesmí být držen v otroctví nebo nevolnictví.

2. Od nikoho se nebude vyžadovat, aby vykonával nucené nebo povinné práce.

...“

(...)

B. Věcné posouzení

(...)

3. Posouzení Soudu

(a) Obecné zásady

237. Soud opakuje, že čl. 4 zakotvuje jednu ze základních hodnot demokratických společností. Na rozdíl od většiny hmotněprávních ustanovení Úmluvy a Protokolů č. 1 a 4, čl. 4 odst. 1 nestanovuje žádné výjimky a podle čl. 15 odst. 2 není přípustné se od něj odchýlit, a to ani v případě veřejného ohrožení státní existence (viz rozsudek velkého senátu ze dne 7. 7. 2011, Stummer proti Rakousku, č. 37452/02, bod 116; a rozsudek ze dne 13. 11. 2012, C. N. proti Spojenému království, č. 4239/08, bod 65).

238. Soud se domnívá, že obchodování s lidmi je ze své podstaty a cíle vykořisťování založeno na výkonu složek práva vlastnického. Zachází se s nimi jako se zbožím, které lze kupovat a prodávat a nutit k práci, často za malou nebo žádnou úplatu, obvykle v sexuálním průmyslu, ale i jinde. Implikuje pečlivé sledování činností obětí, jejichž pohyb je často omezen. Obchodování s lidmi zahrnuje použití násilí a výhrůžek vůči obětem, které žijí a pracují ve špatných podmínkách. Vysvětlující zpráva přiložená k Úmluvě Rady Evropy o opatřeních proti obchodování s lidmi („Úmluva o opatřeních proti obchodování s lidmi“) jej popisuje jako moderní formu starého celosvětového obchodu s otroky (viz rozsudek ze dne 7. 1. 2010, Rantsev proti Kypru a Rusku, č. 25965/04, bod 281; a rozsudek ze dne 31. 7. 2012, M. a ostatní proti Itálii a Bulharsku, č. 40020/03, bod 151).

239. Není pochyb o tom, že obchodování s lidmi ohrožuje lidskou důstojnost a základní svobody jeho obětí a nelze jej považovat za slučitelné s demokratickou společností a hodnotami vyjádřenými v Úmluvě. Vzhledem ke zvláštním rysům Úmluvy jako smlouvy o lidských právech a skutečnosti, že se

jedná o živý nástroj, který by měl být vykládán s ohledem na současné podmínky, existují pádné důvody k tomu, aby bylo uznáno, že globální jev obchodování s lidmi je v rozporu s duchem a účelem čl. 4, a tudíž spadá do působnosti záruk poskytovaných tímto ustanovením (viz S. M. proti Chorvatsku, cit. výše, body 292 a 303).

240. Napadená jednání mohou vést k otázce obchodování s lidmi podle čl. 4 Úmluvy pouze v případě, že jsou splněny všechny základní znaky (jednání, prostředky, účel) mezinárodní definice obchodování s lidmi. Jinými slovy, v souladu se zásadou harmonického výkladu Úmluvy a dalších nástrojů mezinárodního práva a s ohledem na skutečnost, že Úmluva sama neobsahuje definici pojmu obchodování s lidmi, není možné charakterizovat jednání nebo situaci jako otázku obchodování s lidmi, pokud nesplňuje kritéria stanovená pro tento jev v mezinárodním právu. Z pohledu čl. 4 Úmluvy pojem obchodování s lidmi zahrnuje obchodování s lidmi, ať už vnitrostátní nebo mezinárodní, ať už související s organizovanou trestnou činností či nikoli, pokud jsou splněny všechny základní znaky mezinárodní definice obchodování s lidmi podle Úmluvy o opatřeních proti obchodování s lidmi a Palermského protokolu. Takové jednání nebo taková situace obchodování s lidmi pak spadá do působnosti čl. 4 Úmluvy (viz S. M. proti Chorvatsku, cit. výše, body 289-290, 296-297 a 303).

241. Soud poznamenává, že podle Úmluvy o otroctví z roku 1926 „otroctví jest stav nebo poměr osoby, nad níž se vykonávají některé nebo všechny složky práva vlastnického“ (tamtéž, bod 280).

242. Nevolnictví je „obzvláště závažnou formou odepření svobody“. Nevolnictví zahrnuje „povinnost poskytovat služby, která je vynucována použitím donucení“. Jako takové je spojeno s pojmem „otroctví“ ve smyslu čl. 4 odst. 1 Úmluvy (viz C. N. a V. proti Francii, cit. výše, bod 89 a odkazy v něm uvedené). Kromě povinnosti vykonávat určité služby pro jiné zahrnuje také povinnost „nevolníka“ žít na pozemku jiné osoby a nemožnost změnit svůj stav (viz rozsudek ze dne 26. 7. 2005, Siliadin proti Francii, č. 73316/01, bod 123; a S. M. proti Chorvatsku, cit. výše, bod 280). S ohledem na tato kritéria Soud podotýká, že nevolnictví odpovídá zvláštnímu druhu nucené nebo povinné práce nebo jinými slovy nucené nebo povinné práci v „kvalifikované (závažnější) podobě“. Ve skutečnosti spočívá základní rozdíl mezi nevolnictvím a nucenou nebo povinnou prací ve smyslu čl. 4 Úmluvy v pocitu oběti, že její stav je trvalý a že je nepravděpodobné, že by se situace změnila. Stačí, aby tento pocit vycházel z výše uvedených objektivních kritérií nebo byl vyvolán či udržován osobami odpovědnými za danou situaci (viz C. N. a V. proti Francii, cit. výše, bod 91).

243. Pojem „nucená práce“ evokuje představu fyzického nebo psychického donucení. Musí být přítomna práce „vykonávaná pod hrozbou jakéhokoli trestu“ a také proti vůli dotyčné osoby, tj. práce, pro kterou se „dobrovolně nenabídla“ (viz rozsudek ze dne 30. 3. 2017, Chowdury a ostatní proti Řecku, č. 21884/15, bod 90). Pokud zaměstnavatel zneužívá své moci nebo využívá zranitelnosti svých zaměstnanců za účelem jejich vykořisťování, tito se k práci nenabízejí dobrovolně (tamtéž, bod 96). Pojem „trest“ je třeba chápat v širším smyslu, jak potvrzuje použití výrazu „jakýkoli trest“. „Trest“ může dosáhnout až fyzického násilí nebo omezování, ale může mít i jemnější podoby psychologické povahy, jako jsou výhrůžky, že oběti budou nahlášeny policii nebo imigračním úřadům, pokud je jejich pracovní poměr nelegální (viz C. N. a V. proti Francii, cit. výše, bod 77; rozsudek ze dne 24. 10. 2017, Tibet Mentesh a ostatní proti Turecku, č. 57818/10 a 4 další, bod 67; a S. M. proti Chorvatsku, cit. výše, bod 284).

244. Zda konkrétní situace zahrnuje všechny základní znaky „obchodování s lidmi“ a/nebo vyvolává otázku nevolnictví a/nebo nucené či povinné práce, je otázkou skutkovou, kterou je třeba posoudit s ohledem na všechny relevantní okolnosti případu (viz Chowdury a ostatní, cit. výše, body 99-101).

245. Obecný rámec pozitivních závazků podle čl. 4 zahrnuje: (1) povinnost zavést legislativní a administrativní rámec zakazující a trestající obchodování s lidmi; (2) povinnost za určitých okolností

přijmout operativní opatření na ochranu obětí nebo potenciálních obětí obchodování s lidmi; a (3) procesní povinnost vyšetřovat situace potenciálního obchodování s lidmi. Obecně lze první dva aspekty pozitivních závazků označit za hmotněprávní, zatímco třetí aspekt označuje (pozitivní) procesní povinnost států (viz S. M. proti Chorvatsku, cit. výše, bod 306).

(b) Zda zprávy o tvrzeném obchodování vztahujícím se na stěžovatelky za účelem pracovního vykořisťování vedly k pozitivním závazkům vnitrostátních orgánů podle čl. 4

246. Pokud jde o okolnosti projednávaného případu, Soud nejprve posoudí, zda zprávy o tvrzeném obchodování vztahujícím se na stěžovatelky za účelem pracovního vykořisťování vedly k pozitivním závazkům žalovaného státu podle čl. 4.

247. Soud nejprve poznamenává, že v příslušném období bylo Rusko cílovou zemí pracovní migrace, zejména ze Společenství nezávislých států, především ze Střední Asie, se kterým existoval bezvízový režim ... Odhady počtu zahraničních migrantů v nelegálním postavení v Rusku se pohybovaly od 1,5 do 8 milionů osob ... V letech 2008 a 2011 bylo oznámeno, že odhadem jeden milion nelegálních migrujících pracovníků by mohl být v Rusku obětí obchodování s lidmi za účelem pracovního vykořisťování ... Podle jiných zdrojů se odhadovaný počet obětí moderního otroctví v Rusku od let 2013 a 2018 pohyboval mezi 490 000 a 794 000 ... Rusko ratifikovalo řadu mezinárodních dohod Organizace spojených národů a Mezinárodní organizace práce mimo jiné o boji proti otroctví a nucené práci ... Od roku 2000 je signatářem Palermského protokolu, v roce 2003 kriminalizovalo obchodování s lidmi a „využívání otrocké práce“ a v roce 2004 ratifikovalo Palermský protokol ... Neratifikovalo Úmluvu o opatřeních proti obchodování s lidmi. Bylo smluvní stranou Úmluvy Společenství nezávislých států o právní pomoci ...

248. Soud se domnívá, že sdělení mise Mezinárodní organizace pro migraci v Moskvě ze dne 11. 6. 2010 a žádost o právní pomoc ze dne 28. 7. 2010 podaná Ministerstvem vnitra Kazachstánu v souvislosti s trestním řízením zahájeným v Kazachstánu ve věci první stěžovatelky ... obsahovaly závažné náznaky možného obchodování s lidmi, ke kterému mělo dojít před třemi lety vůči první a druhé stěžovatelce ve věku 18 a 17 let, z Kazachstánu do Ruska za účelem pracovního vykořisťování v obchodě se smíšeným zbožím na ulici Uralskaya v moskevské městské části Golyanovo (viz, pokud jde o mezistátní žádost o právní pomoc v souvislosti s přeshraničním obchodováním s lidmi, rozsudek ze dne 7. 10. 2021, Zoletic a ostatní proti Ázerbájdžánu, č. 20116/12, bod 198). Odebrání dokladů totožnosti stěžovatelek, jejich tvrzené uvěznění na pracovišti a zneužívání, včetně odebrání dítěte první stěžovatelky, spolu s jejich zranitelností vzhledem k věku, pohlaví a potenciálnímu statusu nelegálního migranta, poskytovaly důvody pro věrohodné podezření, že se staly oběťmi obchodování s lidmi za účelem pracovního vykořisťování. Vzhledem k možnému pokračujícímu vykořisťování druhé stěžovatelky (a dalších osob) vyžadovaly tyto zprávy naléhavou a vážnou reakci ruských orgánů na základě jejich pozitivních závazků podle čl. 4 Úmluvy.

249. Soud dále podotýká, že tvrzené obchodování se čtvrtou stěžovatelkou a její vykořisťování ze strany Zh. I. a S. M. v obchodě se smíšeným zbožím na ulici Novosibirskaya v moskevské čtvrti Golyanovo bylo nahlášeno policii aktivisty občanské společnosti dne 30. 10. 2012 a bylo předmětem trestního oznámení podaného stěžovatelkou téhož dne ... Skutečnosti, které vyšly najevo během prvních dnů předběžného šetření, poskytly důkazy na podporu tvrzení stěžovatelky.

250. Zejména výpovědi stěžovatelky a jejích spolupracujících z Kazachstánu a Uzbekistánu naznačovaly, že Zh. I. a S. M. jim zabavili doklady totožnosti a nutili je pracovat bez mzdy a bez legalizace jejich statusu zahraničních migrujících pracovníků, přičemž je věznili na pracovišti a vystavovali je násilí. Paní L. A. uvedla, že byla přivedena do obchodu na ulici Novosibirskaya společně se čtvrtou stěžovatelkou před deseti lety. Matka stěžovatelky (která přijela z Uzbekistánu), zástupce organizace Alternativa a novináři, kteří zasáhli, aby stěžovatelku a její spolupracující

osvobodili, podali výpovědi, které toto potvrzovaly ...

251. Tvzení o stěžovatelčině fyzickém týrání byla podložena lékařským potvrzením ze dne 30. 10. 2012, v němž jsou zaznamenána její zranění ... Čtvrtá stěžovatelka a další ženy, které byly vyslechnuty policií a Vyšetřovacím výborem bezprostředně po svém osvobození a v následujících dnech, měly viditelná zranění, včetně jizev, zlomených prstů, zranění na hrudi, poraněných uší a vyražených zubů ... Syn čtvrté stěžovatelky byl policií nalezen ve špatném zdravotním stavu poté, co byl nhlášen jako unesený Zh. I. ...

252. Při výslechu policií a Vyšetřovacím výborem bezprostředně po incidentu Zh. I. a S. M. neskrývali, že nelegálně zaměstnávali migrující pracovníky z Kazachstánu a Uzbekistánu, včetně čtvrté stěžovatelky, bez pracovních smluv. S. M. přiznal, že měl v držení doklady totožnosti těchto pracovníků. Pasy čtvrté stěžovatelky a dalších pracovníků byly nalezeny v trezoru a zabaveny při kontrole obchodu v ulici Novosibirskaia dne 30. 10. 2012. S. M. přiznal, že matrace, které byly téhož dne nalezeny ve dvou dodávkách zaparkovaných u zadního vchodu do obchodu, byly používány k přespávání pracovníků v obchodě, jak tvrdila čtvrtá stěžovatelka ... Následné tvzení S. M. a jeho manželky, že stěžovatelka a ostatní pracovníci byli ubytováni v jednom z jejich bytů, nebylo podloženo kontrolami a prohlídkami dotyčných bytů ...

253. Policie také zabavila záznamová zařízení, která byla součástí kamerového systému, včetně několika videokamer instalovaných v prostorách obchodu ...

254. Zpráva a objevující se důkazy o tvrzeném únosu dalších pracovníků a jejich dětí Zh. I. dne 30. 10. 2012 dodaly další váhu tvrzením čtvrté stěžovatelky ...

255. Nakonec vyšetřující orgány se krátce po objevení čtvrté stěžovatelky a dalších migrujících pracovníků obchodu na ulici Novosibirskaia dozvěděly, že policejní oddělení městské části Golyanovo bylo v minulosti upozorněno kazašským velvyslanectvím v Moskvě na údajné zadržování a nucenou práci kazašských státních příslušníků ve stejném obchodě, který od roku 1999 vlastnili a provozovali Zh. I. a S. M. ...

256. S ohledem na výše uvedené Soud shledává, že existují *prima facie* důkazy o tom, že čtvrtá stěžovatelka byla obětí obchodování s lidmi za účelem pracovního vykořisťování.

257. Soud dále konstatuje, že v návaznosti na události ze dne 30. 10. 2012, o nichž široce informovala média, se bývalí pracovníci obchodů v městské části Golyanovo obrátili na Výbor pro občanskou pomoc, který jim poskytl právní pomoc při podání trestních oznámení. Dne 19. 12. 2012 bylo Vyšetřovacímu výboru podáno trestní oznámení třetí stěžovatelky. Popisovala, jak byla v roce 2005 najata v Uzbekistánu a převezena do Moskvy, kde byla sedm let držena a vykořisťována v obchodě na ulici Uralskaja (po nějakou dobu současně s první a druhou stěžovatelkou) až do doby, kdy byla krátce po událostech ze dne 30. 10. 2012 poslána zpět do Uzbekistánu. Popis vykořisťování a zneužívání třetí stěžovatelky odhalil stejný vzorec jako popisy první a čtvrté stěžovatelky, stejně jako všech ostatních bývalých pracovníků obchodů v okrese Golyanovo, které podaly trestní oznámení ... Výpovědi paní M. A. rovněž naznačovaly, že sestry Zh. I. a Z. I. se po událostech z 30. 10. 2012 pokusily poslat své pracovníky mimo Rusko, zřejmě aby se vyhnuly spravedlnosti ... Kromě toho byly vnitrostátní orgány upozorněny na skutečnost, že v roce 2002 byla jejich starší sestra S. I. zatčena v rámci případu týkajícího se vykořisťování migrujících pracovníků ...

258. S. I. a její sestry byly v daném roce v centru pozornosti médií v souvislosti s údajným vykořisťováním v nelidských podmínkách, zneužíváním a mučením nezletilých dívek z Uzbekistánu a Kazachstánu od roku 1997 ve stejných obchodech na ulicích Novosibirskaia a Uralskaja. Média informovala, že trestní řízení zahájené proti S. I. v roce 1998 bylo zastaveno, protože rodiče obětí

stáhli trestní oznámení, pravděpodobně poté, co jim S. I. zaplatila, a že v roce 2002 byly opět použity výhrůžky a sliby peněz, aby nové oběti nepodaly trestní oznámení. Trestní řízení zahájené proti S. I. v Moskvě podle čl. 117 trestního zákoníku (týrání) skončilo v roce 2002 jejím odsouzením k pěti letům odnětí svobody. V roce 2003 jí byla udělena milost ruským prezidentem a její trest odnětí svobody byl zkrácen o polovinu ...

259. Podle názoru Soudu poskytla tvrzení třetí stěžovatelky, která byla součástí podobných podnětů větší skupiny domnělých obětí ve stejné situaci, důvody k věrohodnému podezření, že s ní bylo obchodováno za účelem pracovního vykořisťování.

260. Konečně v prosinci 2016 byly orgány informovány o tvrzeních o vykořisťování, věznění a týrání páté stěžovatelky stejným párem, Zh. I. a S. M., v obchodě na ulici Novosibirskaya, čtyři roky po událostech z 30. 10. 2012. Tvrzení páté stěžovatelky byla podložena lékařským potvrzením, které zaznamenávalo její zranění. V lednu 2017 kontaktoval kazašský ombudsman svůj ruský protějšek v souvislosti s pátou stěžovatelkou a dalšími oběťmi, poukázal na nedostatečný pokrok ve vyšetřování v Rusku i Kazachstánu a požádal o pomoc. Ve stejném měsíci byl případ stěžovatelky zveřejněn v ruských médiích ...

261. Soud se domnívá, že tvrzení páté stěžovatelky, která ukazují na stejný vzorec obchodování s lidmi, vykořisťování a týrání jako výpovědi všech ostatních stěžovatelek a jejich bývalých spolupracujících, rovněž poskytují důvody pro věrohodné podezření, že byla obchodována za účelem pracovního vykořisťování.

262. Zprávy o vykořisťování stěžovatelek měly ruské orgány upozornit na převládající přítomnost indikátorů obchodování s lidmi a nucené práce ...

263. S ohledem na výše uvedené Soud shledává, že od roku 2010, kdy byly ruské orgány poprvé informovány o situaci prvních dvou stěžovatelek, a v době každého z následujících oznámení týkajících se zbývajících stěžovatelek, existovalo věrohodné podezření a v případě čtvrté stěžovatelky důkazy *prima facie*, že stěžovatelky byly oběťmi obchodování s lidmi za účelem pracovního vykořisťování, což vyvolalo pozitivní závazky vnitrostátních orgánů podle čl. 4 Úmluvy.

(c) Charakteristika zacházení zakázaného čl. 4

264. Stěžovatelky podobně popsaly najmutí ve svých domovských zemích, přepravy do obchodů v moskevské městské části Golyanovo, odebrání dokladů totožnosti a následné neplacené těžké práce spočívající v nošení těžkých břemen, kterou musely vykonávat během abnormálně dlouhé pracovní doby bez přestávek a dnů volna, přičemž byly zavřeny v obchodech pod přísným dohledem v otřesných podmínkách a vystaveny násilí.

265. Odebrání dokladů totožnosti, absence pracovních smluv a nelegální situace, kdy zahraniční migrující pracovníci zůstali bez pracovního povolení nebo registrace pobytu, byly společné všem stěžovatelkám. Zejména existovaly důkazy o odebrání pasu čtvrté stěžovatelky, její nelegální pracovní status nebyl zaměstnavateli utajován a vnitrostátní orgány se ji pokusily vyhostit z důvodu nelegálního pobytu v Rusku ... První stěžovatelka se po útěku vrátila do Kazachstánu bez jakýchkoli dokladů totožnosti ... Pátá stěžovatelka se po útěku vrátila do Kazachstánu bez pasu poté, co získala potvrzení umožňující jí odcestovat ...

266. Jak Soud připomněl (viz body 252–253 výše), existovaly důkazy o tom, že čtvrtá stěžovatelka a ostatní pracovníci spali v obchodě a že obchod byl vybaven monitorovacím kamerovým systémem.

267. Najmutí třetí stěžovatelky v Uzbekistánu, její převoz do Ruska v prosinci 2005 a vykořisťování bez mzdy až do 2. 11. 2012 v obchodě na ulici Uralskaya v moskevské městské části Golyanovo za

použití násilí, uvedením v omyl a zneužitím její zranitelnosti vzhledem k tomu, že se nacházela v cizí zemi bez pasu, který jí odebral majitel obchodu, bylo zjištěno trestním okresním soudem v Bostanlyku v Uzbekistánu, který v roce 2017 odsoudil osobu, která najala třetí stěžovatelku, za obchodování s lidmi v kvalifikované skutkové podstatě ... Soud konstatuje, že z období téměř sedmi let, během nichž byla třetí stěžovatelka vykořisťována, strávila tři a více než pět let současně s první a druhou stěžovatelkou pod kontrolou stejného páru ve stejném obchodě. Stěžovatelky ve svých výpovědích zmínily svou společnou přítomnost mezi spolupracovníky ...

268. Existovaly lékařské důkazy o použití násilí proti třetí, čtvrté a páté stěžovatelce. Vážný zdravotní stav a zranění třetí a čtvrté stěžovatelky odpovídaly opakovaným úrazům hlavy a dalšímu týrání, kterému byly vystaveny ze strany majitelů obchodu v průběhu jejich dlouhodobého vykořisťování trvajících téměř sedm let, respektive deset let ... Čtvrté stěžovatelce, jejíž spolupracovníci uvedli, že byli svědky jejího bití, byla diagnostikována posttraumatická stresová porucha jako důsledek fyzického a psychického týrání, kterému byla vystavena ... Zranění páté stěžovatelky byla zaznamenána lékařem traumatologické kliniky krátce po jejím útěku z obchodu ... Tvrzení třetí stěžovatelky o systematickém znásilňování a reprodukčním násilí (v jejím případě nucený potrat) byla v souladu s výpověďmi ostatních stěžovatelek, včetně porodu dětí počatých v důsledku znásilnění v případě první a druhé stěžovatelky, a s výpověďmi dalších pracovníků v podobné situaci ... Existovala shodná tvrzení o odebrání a týrání dětí pracovníků, které pachatelé používali jako další formu donucení, včetně odebrání syna první stěžovatelky a dcery a syna čtvrté stěžovatelky, jakož i lékařské důkazy o týrání posledně jmenovaného ...

269. Soud bere na vědomí výpovědi psychologa z rehabilitačního centra Mezinárodní organizace pro migraci v Moskvě pro oběti obchodování s lidmi, který měl informace z první ruky o situaci obětí obchodování s lidmi z Kazachstánu a Uzbekistánu, které uprchly z obchodů v Golyanovo v letech 2008 a 2009, tj. během doby, kdy byly první čtyři stěžovatelky drženy v zajetí. Výpovědi těchto ženských obětí odrážely všechny aspekty výpovědí stěžovatelek o jejich vykořisťování a týrání. Podle psychologa vedlo dlouhodobé žití v takových podmínkách a vystavení tolika formám donucení mimo jiné k extrémnímu strachu, silnému vyčerpání a ztrátě síly k jakémukoli odporu. Traumata související se sexuálním násilím byla obzvláště škodlivá a měla destruktivní vliv na osobnost žen. Reprodukční násilí bylo další formou kontroly. Odnětí dětí pracovnícím mohlo vyvolat nesnesitelnou úzkost a mít vážné traumatické následky ...

270. Důvěryhodnost tvrzení stěžovatelek je podpořena jednotlivými výpověďmi, podobnými popisy vykořisťování a násilí v trestních oznámeních pěti dalších pracovníků, mediálními zprávami, úzkými vazbami mezi majiteli obou dotčených obchodů, o nichž se soustavně uvádělo, že používají podobné metody najímání a vykořisťování migrujících pracovníků z Kazachstánu a Uzbekistánu, dřívějším odsouzením starší sestry I. za špatné zacházení s uzbekou dívkou, která byla vykořisťována v jednom z dotčených obchodů, a veškerými dalšími materiály ve spisu. V důsledku předběžného šetření trestních oznámení ruskými orgány nebyly zjištěny žádné významné skutečnosti, které by mohly vyvolat pochybnosti o věrohodnosti tvrzení stěžovatelek. Z žádného trestního vyšetřování nevyplynuly opačné závěry.

271. Stěžovatelky byly zranitelné osoby z důvodu svého pohlaví a ekonomické potřeby, které byly podvedeny, aby uvěřily, že budou pracovat v přijatelných podmínkách a že za svou práci budou dostávat mzdu. Vzhledem k odebrání jejich dokladů totožnosti a jejich statusu nelegálních migrantů, který jim vytvořili jejich zaměstnavatelé, by pokus o opuštění práce nepochybně zvýšil riziko zatčení a zadržení za účelem jejich vyhoštění z Ruska a znamenal by ztrátu jakékoli naděje na získání mezd, které jim byly dluženy, a to i částečnému (viz Chowdury a ostatní, cit. výše, bod 95). Navíc stěžovatelky, které se nacházely v cizí zemi, byly sociálně izolované, neměly dostatečné znalosti ruštiny, neměly přístup k informacím o prostředcích nápravy, byly zbaveny svých dokladů totožnosti a nedostávaly za svou práci žádnou odměnu, nemohly žít jinde v Rusku ani opustit zemi, a neměly

tedy jinou možnost než vykonávat práci, která se od nich vyžadovala (srov. Siliadin, cit. výše, body 118–119). To dokládá návrat páté stěžovatelky, která po svém prvním pokusu o útěk neviděla žádné východisko ze své situace, k osobám, které ji zneužívaly ... Rovněž pouhá délka trvání vykořisťování a zneužívání stěžovatelek – od více než šesti měsíců do deseti let – hovoří sama za sebe.

272. Existuje tedy dostatek důkazů k vyvození závěru, že ve věcech stěžovatelek byly splněny všechny základní znaky mezinárodní definice obchodování s lidmi (viz bod 175 výše).

273. Pokud jde o „jednání“, byly přítomny následující znaky: najmutí v domovských zemích stěžovatelek, přeprava do obchodů v Golyanovo v Moskvě, „přijetí“ ve smyslu přijetí stěžovatelek za účelem zaměstnání v obchodech v Golyanovo, což ruské vyšetřovací orgány nikdy nezpochybily, a „přechovávání“ ve smyslu ubytování nebo zadržování stěžovatelek v místě vykořisťování.

274. Pokud jde o „prostředky“, došlo přinejmenším k uvedení v omyl a zneužití postavení zranitelnosti z důvodu pohlaví a migračního statusu stěžovatelek. Ačkoli znak „prostředků“ je nezbytný k charakterizaci situace dospělých obětí jako případu obchodování s lidmi podle čl. 4 Úmluvy (viz S. M. proti Chorvatsku, cit. výše, body 113–114, 155–156, 290, 296 a 303), přítomnost „prostředků“ nebyla nutná v případě druhé stěžovatelky, která byla v době, kdy byla předmětem obchodování s lidmi do Ruska, nezletilá, v souladu s mezinárodní definicí obchodování s lidmi (viz body 272 a 175 výše).

275. A konečně „účel“ vykořisťování stěžovatelek byl přítomen (viz odstavce 276–277 níže).

276. Soud dále dospěl k závěru, že stěžovatelky, které byly vystaveny použití násilí a jiných forem donucení, pracovaly v obchodech v Golyanovo, aniž by se k této práci přihlásily dobrovolně, a byly přinejmenším vystaveny nucené práci ve smyslu čl. 4 Úmluvy.

277. Kromě povinnosti vykonávat práci, která jim byla uložena za užití donucení, byly stěžovatelky nuceny žít na pozemku svých zaměstnavatelů a neměly možnost svou situaci změnit, což v nich vyvolávalo pocit trvalosti a nepravděpodobnosti změny, což odpovídá pojmu nevolnictví ve smyslu čl. 4 Úmluvy.

278. Celkově Soud shledává, že stěžovatelky byly oběťmi přeshraničního obchodování s lidmi a nevolnictví. Soud nyní přistoupí k posouzení, zda ruské orgány splnily své pozitivní závazky podle čl. 4 Úmluvy.

(d) Zda orgány splnily své pozitivní závazky podle čl. 4

(i) Povinnost zavést náležitý legislativní a administrativní rámec

279. Při posuzování, zda došlo k porušení čl. 4, je třeba vzít v úvahu příslušný zavedený právní nebo regulační rámec. Škála záruk stanovených v národní legislativě musí být vhodná k zajištění praktické a účinné ochrany práv obětí nebo potenciálních obětí obchodování s lidmi (viz Rantsev, bod 284; a S. M. proti Chorvatsku, bod 305, oba cit. výše).

280. Ve věci Siliadin (cit. výše, body 89 a 112) Soud potvrdil, že čl. 4 ukládá členským státům konkrétní pozitivní závazek účinně trestat a stíhat jakýkoli čin, jehož cílem je udržovat osobu v otroctví, nevolnictví nebo nucené či povinné práci. Aby členské státy splnily tento závazek, jsou povinny zavést legislativní a administrativní rámec zakazující a trestající obchodování s lidmi. Soud poznamenává, že Palerský protokol a Úmluva o opatřeních proti obchodování s lidmi odkazují na nutnost komplexního přístupu v boji proti obchodování s lidmi, který kromě opatření k trestání obchodníků s lidmi zahrnuje také opatření k předcházení obchodování s lidmi a k ochraně obětí. Palerský protokol vyžaduje, aby státy zvážily zavedení opatření pro fyzické, psychické a sociální

zotavení obětí obchodování s lidmi. Stejně tak Úmluva o opatřeních proti obchodování s lidmi vyzývá členské státy, aby přijaly řadu opatření k předcházení obchodování s lidmi a k ochraně práv obětí. Preventivní opatření zahrnují opatření k posílení koordinace na vnitrostátní úrovni mezi různými orgány bojujícími proti obchodování s lidmi a k odrazování od poptávky po všech formách vykořisťování osob. Ochranná opatření zahrnují usnadnění identifikace obětí kvalifikovanými osobami a pomoc obětem při jejich fyzickém, psychickém a sociálním zotavení (viz Chowdury a ostatní, cit. výše, bod 110). Z ustanovení těchto dvou nástrojů jasně vyplývá, že smluvní státy, včetně téměř všech členských států Rady Evropy, dospěly k názoru, že pouze kombinace opatření zaměřených na všechny tři aspekty může být účinná v boji proti obchodování s lidmi. Povinnost trestat a stíhat obchodování s lidmi je tedy pouze jedním z aspektů obecného závazku členských států bojovat proti obchodování s lidmi. Rozsah pozitivních závazků vyplývajících z čl. 4 musí být posuzován v tomto širším kontextu (viz Rantsev, bod 285; a S. M. proti Chorvatsku, bod 305, oba cit. výše).

281. Soud opakuje, že jeho úkolem obvykle není přezkoumávat příslušné právní předpisy a praxi *in abstracto*, ale určit, zda způsob, jakým byly uplatněny na stěžovatele nebo jakým ho ovlivnily, vedl k porušení Úmluvy (viz rozsudek velkého senátu ze dne 4. 12. 2015, Roman Zakharov proti Rusku, č. 47143/06, bod 164 s dalšími odkazy).

282. Jak bylo uvedeno výše, v prosinci 2003 Rusko kriminalizovalo obchodování s lidmi zavedením čl. 127.1 do svého trestního zákoníku ... Tato ustanovení však nebyla v případech stěžovatelek uplatněna. Vyšetřovací orgány opakovaně odmítly zahájit trestní řízení a provést vyšetřování trestních oznámení stěžovatelek s odkazem na absenci znaků skutkové podstaty trestného činu podle tohoto článku. Jako důvod pro rozhodnutí orgánů byla zejména uvedena možnost stěžovatelek kdykoli opustit své pracoviště ... Jinými slovy, bylo považováno za prokázané, že stěžovatelky se rozhodly zůstat v obchodech a vykonávat požadovanou práci z vlastní vůle, tj. že souhlasily se svým vykořisťováním.

283. Souhlas obětí obchodování s lidmi se zamýšleným vykořisťováním je však irelevantní, pokud byly použity jakékoli prostředky uvedené v mezinárodní definici obchodování s lidmi a pokud je obětí obchodování s lidmi dítě (viz bod 175 výše). Ustanovení o úloze souhlasu v čl. 127.1 ruského trestního zákoníku chyběla.

284. Soud poukazuje na to, že Legislativní příručka k Palermskému protokolu zdůrazňuje, že souhlas se zamýšleným vykořisťováním by neměl být používán k obhajobě nebo omlouvání trestného činu a nemá žádný vliv na určení, zda došlo k obchodování s lidmi. Souhlas dítěte je irelevantní, protože děti jsou považovány za nezpůsobilé k udělení souhlasu ...

285. Výše uvedená mezera v domácím právu umožnila předložit údajný souhlas stěžovatelek jako výmluvu pro nezahájení trestního řízení v souvislosti s jejich tvrzeními o obchodování s lidmi.

286. V roce 2019 plénum Nejvyššího soudu Ruské federace zavedlo chybějící ustanovení do svých pokynů pro nižší soudy ohledně aplikace čl. 127.1 ... To však nemělo žádný vliv na reakci orgánů na podněty stěžovatelek. V trestním zákoníku, kterým se vyšetřovací orgány primárně řídily, nebyly v tomto smyslu provedeny žádné změny.

287. Odmítnutí Vyšetřovacího výboru zahájit trestní řízení z důvodu absence základních znaků skutkové podstaty trestného činu podle čl. 127.2 trestního zákoníku (využití otrocké práce), který byl rovněž zaveden do trestního zákoníku v roce 2003 ... bylo rovněž založeno na domnělé svobodě pohybu stěžovatelek a jejich souhlasu s vykonáváním požadované práce. Soud poznamenává, že omezení svobody pohybu, ačkoli je relevantní pro situaci nevolnictví, není nezbytnou podmínkou pro to, aby byla situace kvalifikována jako nucená práce nebo obchodování s lidmi (viz Chowdury a

ostatní, cit. výše, bod 123).

288. Soud dále poznamenává, že nucená práce nebyla uvedena v poznámce k čl. 127.1 o významu pojmu „vykořisťování osoby“ ... Ani trestní zákoník ji nepostihoval jako samostatný trestný čin. Ačkoli podle výše uvedené poznámky se zdá, že nevolnictví spadá pod význam pojmu „vykořisťování osoby“ jako účel obchodování s lidmi, definice nevolnictví nebyla uvedena a rovněž nebylo postihováno jako samostatný trestný čin. Definice „využívání otrocké práce“ v čl. 127.2 ruského trestního zákoníku vyžadovala využívání práce osoby, „vůči níž je vykonávána pravomoc spojená s vlastnickým právem“, což odpovídá spíše „klasickému“ významu otroctví než nevolnictví (viz Siliadin, cit. výše, bod 122). Lze také poznamenat, že druhý znak definice „využívání otrocké práce“ v čl. 127.2, který vyžadoval využívání práce osoby, která „nemůže odmítnout vykonávat práci (nebo služby) z důvodů, které nemůže ovlivnit“, neodkazuje na mnohem jemnější absenci dobrovolnosti, jak je chápáno v judikatuře Soudu týkající se nucené práce. Zejména předchozí souhlas oběti nestačí k vyloučení kvalifikace práce jako nucené práce. Pokud zaměstnavatel zneužívá svou moc nebo využívá zranitelnosti svých zaměstnanců za účelem jejich vykořisťování, tito se k práci nenabízejí dobrovolně (viz Chowdury a ostatní, cit. výše, bod 96). Při objasňování znaků definice „nucené nebo povinné práce“ má Soud za to, že pojem „trest“ zahrnuje jakoukoli situaci, která je z hlediska vnímané závažnosti hrozby rovnocenná. Pokud jde o otázku „souhlasu“ s danou prací, Soud poukázal na absenci možnosti volby (viz Siliadin, cit. výše, body 114–120). Ve věci C. N. a V. proti Francii (cit. výše, bod 77) se Soud opíral o zprávu Mezinárodní organizace práce a podrobněji rozvedl pojem „trest“, přičemž vysvětlil, že tento pojem „může zahrnovat fyzické násilí nebo omezení, ale může mít i jemnější formy psychologické povahy, jako jsou výhrůžky, že oběti budou nahlášeny policejním nebo imigračním orgánům, pokud je jejich pracovní poměr nelegální“.

289. S ohledem na výše uvedené má Soud za to, že trestní právo žalovaného státu účinně netrestalo obchodování s lidmi, nucenou práci a nevolnictví.

290. Soud dále poznamenává, že návrh zákona o boji proti obchodování s lidmi, který obsahuje mimo jiné ustanovení o právním postavení obětí obchodování s lidmi a opatřeních na jejich ochranu ze strany státu, byl vypracován a předložen Státní dumě k projednání v prosinci 2002 ... Vzorové zákony pro členské státy Společenství nezávislých států o boji proti obchodování s lidmi a poskytování pomoci obětem obchodování s lidmi byly přijaty v roce 2008 ... Návrh zákona však nebyl nikdy přezkoumán a zákon stanovující opatření k boji proti obchodování s lidmi a jeho prevenci a k ochraně a pomoci jeho obětem nebyl v Rusku přijat.

291. Rusko bylo opakovaně vyzýváno – avšak bez odezvy – aby chránilo práva a zájmy obětí obchodování s lidmi, a zejména aby vytvořilo a zavedlo: (i) národní akční plán pro boj proti obchodování s lidmi a nucené práci; (ii) národní pokyny pro včasnou identifikaci a odkazování žen a dívek, které se staly oběťmi obchodování s lidmi, na příslušné služby, které začleňují přístup zaměřený na oběti a zohledňující genderové aspekty; (iii) programy podpory a rehabilitace obětí obchodování s lidmi, včetně adekvátně financovaných azylových zařízení a lékařských, sociálních a právních služeb; (iv) odpovědný orgán a koordinaci mezi příslušnými státními strukturami; a (v) systematické školení o příslušných postupech pro policii, imigrační úředníky a další příslušníky orgánů činných v trestním řízení ... Stávající právní rámec neumožňoval (potenciálním) obětem obchodování s lidmi, které se nelegálně zdržovaly v Rusku, legalizovat svůj pobyt v této zemi a poskytování pomoci těmto osobám bylo trestáno správními a trestními sankcemi ...

292. Stěžovatelky byly v Rusku v letech 2002 až 2016 předmětem obchodování s lidmi z Kazachstánu a Uzbekistánu a byly vykořisťovány. Obchodníkům nebylo vnitrostátními orgány činnými v trestním řízení bráněno v jejich vykořisťování ve prospěch svého podnikání, a to navzdory opakovaným oznámením o jejich vykořisťování a týrání migrujících pracovnic ze Střední Asie. Jiné orgány, jako například Federální migrační služba, která prováděla pravidelné kontroly obchodů, a to i krátce před

událostmi ze dne 30. 10. 2012, nebo místní orgány, které se zabývaly stížnostmi obyvatel sousedství ... rovněž nebyly schopny plnit svou úlohu při odhalování a prevenci systémového obchodování s lidmi a vykořisťování. Jak bylo uvedeno výše, v daném období bylo Rusko cílovou zemí rozsáhlé pracovní migrace ze zemí Společenství nezávislých států, zejména ze Střední Asie, s nimiž mělo bezvízový režim. Bylo účastníkem programů spolupráce v boji proti obchodování s lidmi mezi členskými státy Společenství nezávislých států ... Bylo však oznámeno, že Rusko nepřijalo žádné kroky k plnění svých závazků týkajících se provádění těchto programů ... Stěžovatelky nebyly nikdy označeny za (potenciální) oběti obchodování s lidmi a nebyla přijata žádná opatření k jejich fyzickému, psychickému a sociálnímu zotavení.

293. Za těchto okolností Soud dospěl k závěru, že žalovaný stát nezavedl adekvátní legislativní a administrativní rámec, který by zakazoval a předcházel obchodování s lidmi, nucené práci a nevolnictví a chránil jejich oběti tak, aby poskytoval stěžovatelkám, z nichž jedna byla v době, kdy se stala předmětem obchodování s lidmi do Ruska, nezletilá, praktickou a účinnou ochranu před těmito trestnými činy.

294. Došlo tedy k porušení čl. 4 v jeho hmotněprávní složce ve vztahu ke všem stěžovatelkám.

(ii) Povinnost přijmout operativní opatření na ochranu obětí obchodování s lidmi

295. Stejně jako čl. 2 a 3 Úmluvy může i čl. 4 za určitých okolností vyžadovat, aby stát přijal operativní opatření na ochranu obětí nebo potenciálních obětí obchodování s lidmi. Aby za okolností konkrétního případu vznikl pozitivní závazek přijmout operativní opatření, musí být prokázáno, že státní orgány věděly nebo měly vědět o okolnostech, které vedly k věrohodnému podezření, že identifikovaná osoba byla vystavena reálnému a bezprostřednímu riziku obchodování s lidmi nebo vykořisťování ve smyslu čl. 3 písm. a) Palermského protokolu a čl. 4 písm. a) Úmluvy o opatřeních proti obchodování s lidmi. V případě kladné odpovědi dojde k porušení čl. 4 Úmluvy, pokud orgány nepřijmou v rámci svých pravomocí vhodná opatření k tomu, aby danou osobu z této situace nebo rizika vymanily.

296. S ohledem na obtíže spojené se zajišťováním bezpečnosti v moderních společnostech a na operační volby, které je třeba učinit z hlediska priorit a zdrojů, je však třeba povinnost přijmout operativní opatření vykládat tak, aby nekladla na vnitrostátní orgány nemožnou nebo nepřiměřenou zátěž. Pro posouzení přiměřenosti jakéhokoli pozitivního závazku vyvstávajícího v předmětném případě je relevantní, že Palermský protokol vyžaduje, aby se státy snažily zajistit jejich fyzickou bezpečnost na svém území a zavedly komplexní politiky a programy na prevenci a potírání obchodování s lidmi. Státy jsou rovněž povinny poskytovat příslušné školení pro příslušníky orgánů činných v trestním řízení a imigrační úředníky (viz Rantsev, body 286–287; a S. M. proti Chorvatsku, bod 305, oba cit. výše).

297. Soud shledal (viz bod 248 výše), že sdělení Mezinárodní organizace pro migraci ze dne 11. 6. 2010 a žádost kazašských orgánů o právní pomoc ze dne 28. 7. 2010 vyvolaly důvodné podezření, že druhá stěžovatelka byla v roce 2007 jako nezletilá předmětem obchodování s lidmi z Kazachstánu do Ruska a vykořisťována v obchodě na ulici Uralskaya. Vzhledem k tomu, že jí hrozilo reálné a bezprostřední riziko dalšího vykořisťování a týrání ze strany majitelů obchodu, měly ruské orgány na základě svých pozitivních závazků podle čl. 4 Úmluvy povinnost přijmout operativní opatření k tomu, aby ji z tohoto rizika vymanily. Přestože si byly vědomy zvýšené zranitelnosti druhé stěžovatelky vzhledem k jejímu věku, její rodinné situaci jako sirotka a skutečnosti, že byla domnělou obětí vykořisťování a násilí po dobu více než tři let, omezily se pouze na výsledky osoby, která se tohoto vůči ní měla dopustit, R. M., a poté, co je uspokojilo jeho popření jakéhokoli protiprávního jednání, které podpořily výpovědi několika osob pod jeho kontrolou, se rozhodly neotevřít trestní vyšetřování ...

298. Dne 29. 4. 2013, poté, co bylo obnoveno šetření v důsledku zásahu aktivistů občanské společnosti dne 30. 10. 2012 a vytrvalých podnětů první stěžovatelky, že její sestra je stále pod kontrolou osob, které ji mají vykořisťovat, byla druhá stěžovatelka přivedena údajně osobou, která se vůči ní měla dopouštět obchodování s lidmi, R. M., k vyšetřovateli Vyšetřovacího výboru, aby podala výpověď. Při této příležitosti představila R. M. jako svého dobrodince a osobu, která by měla vědět, kde se nachází ... Vyšetřovatel ignoroval věrohodné podezření na obchodování s lidmi, vykořisťování a týrání druhé stěžovatelky a nevzal v úvahu podezřelé okolnosti, za nichž byla tato výpověď – která nemohla být ničím jiným než výsledkem donucení – učiněna, a nechal druhou stěžovatelku odvést a použil její výpověď k odmítnutí podnětů první stěžovatelky ...

299. Soud shledává, že ruské orgány neučinily žádné kroky, které by od nich bylo možné za daných okolností rozumně očekávat. Jejich reakce ignorovala závažnost a naléhavost situace druhé stěžovatelky, čímž porušily své pozitivní závazky zabránit obchodování s lidmi a chránit stěžovatelku, která byla v době přivedení do Ruska nezletilá, před zakázaným zacházením, které musela snášet ještě tři roky poté, co byly orgány poprvé upozorněny na toto riziko. To, že nepřijaly žádné konkrétní opatření k pátrání po druhé stěžovatelce, také dalo pachatelům volnou ruku k tomu, aby ji přemístili přes hranice, když ji odvezli do Egypta, aby se starala o jejich děti, a předali ji do péče jejich příbuzných a domnělých spolupachatelů v Kazachstánu ...

300. Dne 30. 10. 2012 vnitrostátní orgány objevily čtvrtou stěžovatelku v důsledku jejího osvobození, které umožnili dobrovolníci z řad občanské společnosti po deseti letech vykořisťování a týrání, jimž byla vystavena po svém převozu z Uzbekistánu do Ruska. Byla součástí skupiny nelegálních migrantek ze Střední Asie v podobné situaci, kterým pomáhala dotyčná nevládní organizace a které se rozhodly spolupracovat s vnitrostátními orgány. Vzhledem k *prima facie* důkazům o obchodování se čtvrtou stěžovatelkou za účelem pracovního vykořisťování (viz bod 256 výše) měly orgány povinnost ji identifikovat, chránit a podporovat jako (potenciální) oběť tohoto trestného činu.

301. Soud opakuje, že (potenciální) oběti potřebují podporu ještě předtím, než je trestný čin obchodování s lidmi formálně prokázán; jinak by to bylo v rozporu s celým účelem ochrany obětí v případech obchodování s lidmi. Otázka, zda byly splněny znaky skutkové podstaty trestného činu, by musela být zodpovězena v následném trestním řízení (viz rozsudek ze dne 17. 1. 2017, J. a ostatní proti Rakousku, č. 58216/12, bod 115). Soud se zde spokojil s tím, že dotčená povinnost byla splněna vnitrostátními orgány, které se stěžovateli od okamžiku, kdy se obrátili na policii, okamžitě zacházely jako s (potenciálními) oběťmi obchodování s lidmi, vyslechli je speciálně vyškolení policisté, bylo jim uděleno povolení k pobytu a pracovní povolení, aby byl legalizován jejich pobyt v dané zemi, a obdrželi podporu ve vnitrostátním řízení, právní zastoupení, procesní rady, opatření k zamezení sledovatelnosti jejich pobytu a pomoc k usnadnění integrace (tamtéž, body 110–111).

302. V projednávaném případě nebyla čtvrtá stěžovatelka nikdy identifikována jako (potenciální) oběť obchodování s lidmi a nebyla jí poskytnuta příslušná pomoc a ochrana. Místo toho byla vystavena zastrahování a hrozbám vyhoštění ze strany policie a Vyšetřovacího výboru z důvodu jejího nelegálního migračního statusu. To, že se jí podařilo vyhnout vyhoštění z Ruska, bylo především zásluhou pevného postoje a zastání jejího právního zástupce, Výboru pro občanskou pomoc a předsedkyně této nevládní organizace ... Nic nebránilo jejím bývalým zaměstnavatelům, aby na ni vyvíjeli nátlak, aby ji odradili od podání trestního oznámení. Stejná nevládní organizace poskytla stěžovatelce ubytování (musela ji neustále stěhovat kvůli její vlastní bezpečnosti), základní finanční, lékařskou a psychologickou a právní pomoc ...

303. Díky pomoci Výboru pro občanskou pomoc se první a třetí stěžovatelka v dubnu 2013 dopravily ze svých domovských zemí do Ruska, aby se zúčastnily šetření jejich trestních oznámení a byly vyslechnuty Vyšetřovacím výborem ... Nebyly označeny za (potenciální) oběti obchodování s lidmi a nebyla jim poskytnuta žádná ochrana ani pomoc, zatímco domnělí pachatelé zůstávali na svobodě.

Totéž platí v případě páté stěžovatelky, která se krátce po svém útěku obrátila na policii, aby podala trestní oznámení, poté co jí členové organizace Alternativa poskytli pomoc a útočiště ...

304. Vnitrostátní orgány činné v trestním řízení neposkytly žádnou spolupráci ani pomoc zástupcům občanské společnosti, jejichž neúnavné úsilí, na rozdíl od pasivity a lhostejnosti orgánů činných v trestním řízení, vedlo k tomu nebo usnadnilo, že stěžovatelky znovu získaly svobodu (čtvrtá stěžovatelka, následovaná třetí stěžovatelkou, druhou stěžovatelkou a později pátou stěžovatelkou), a zajistilo, že trestné činy pachatelů byly nahlášeny příslušným orgánům, stěžovatelkám byla poskytnuta maximální možná pomoc a jejich tíživá situace byla zveřejněna, což vedlo k tomu, že případ získal velkou publicitu ... Namísto toho byly legitimní snahy o postavení pachatelů před soud a získání odškodnění vnitrostátními orgány považovány za nevhodné a potenciálně trestné a vedly k prověřování činnosti Výboru pro občanskou pomoc a podrobným výslechům její předsedkyně, čtvrté stěžovatelky a dalších žen, kterým Výbor pro občanskou pomoc pomohl ...

305. S ohledem na výše uvedené Soud shledává, že došlo k porušení čl. 4 Úmluvy v jeho hmotněprávní složce, a to také z důvodu, že žalovaný stát nepřijal operativní opatření k ochraně stěžovatelek jako (potenciálních) obětí přeshraničního obchodování s lidmi.

(iii) Povinnost vyšetřování

(α) Obecné zásady

306. Zatímco obecný rozsah pozitivních závazků státu se může lišit v případech, kdy bylo zacházení v rozporu s Úmluvou způsobeno zapojením vnitrostátních orgánů, a v případech, kdy bylo násilí způsobeno soukromými osobami, procesní požadavky jsou podobné (viz S. M. proti Chorvatsku, cit. výše, bod 312).

307. Tyto procesní požadavky se týkají především povinnosti orgánů zahájit a provést účinné vyšetřování. Jak je vysvětleno v judikatuře Soudu, znamená to zahájit a provést vyšetřování, které je schopno vést ke zjištění skutkového stavu a k identifikaci a případně potrestání odpovědných osob (tamtéž, bod 313; a viz také Rantsev, cit. výše, bod 288). Vnitrostátní orgány musí jednat z úřední moci, jakmile se o věci dozvědí. Zejména nemohou ponechat na iniciativě oběti, aby převzala odpovědnost za provedení jakýchkoli vyšetřovacích postupů (viz S. M. proti Chorvatsku, cit. výše, bod 314). Aby bylo vyšetřování účinné, musí být nezávislé na osobách zapojených do události. Požadavek na promptnost a přiměřenou rychlost je implicitní ve všech případech, ale pokud existuje možnost vyjmutí dané osoby z nebezpečné situace, musí být vyšetřování provedeno jako naléhavá záležitost. Oběť nebo její nejbližší příbuzní musí být do řízení zapojeni v míře nezbytné k ochraně jejich oprávněných zájmů (viz Rantsev, cit. výše, bod 288; rozsudek ze dne 21. 1. 2016, L. E. proti Řecku, č. 71545/12, bod 68; a C. N. proti Spojenému království, cit. výše, bod 69).

308. Procesní závazek je požadavkem na prostředky, nikoli na výsledky. Neexistuje absolutní právo na stíhání nebo odsouzení konkrétní osoby, pokud nedošlo k zaviněnému selhání při snaze dohnat pachatele trestných činů k odpovědnosti. Skutečnost, že vyšetřování skončilo bez konkrétních výsledků nebo s pouze omezenými výsledky, tedy sama o sobě nesvědčí o žádném selhání. Procesní závazek navíc nesmí být vykládán tak, aby vnitrostátním orgánům ukládal nemožnou nebo nepřiměřenou zátěž. Orgány však musí přijmout jakákoli přiměřená opatření, která jsou v jejich silách, aby shromáždily důkazy a objasnily okolnosti případu. Závěry vyšetřování musí být zejména založeny na důkladné, objektivní a nestranné analýze všech relevantních prvků. Nedodržení zřejmé linie vyšetřování rozhodujícím způsobem oslabuje schopnost vyšetřování zjistit okolnosti případu a totožnost odpovědných osob. Pokud jde o úroveň přezkumu, kterou má Soud v tomto ohledu uplatnit, je důležité zdůraznit, že ačkoli Soud uznal, že musí být opatrný, má-li na sebe brát úlohu prvoinstančního soudu posuzujícího skutkové okolnosti, jestliže je to s ohledem na okolnosti daného

případu nevyhnutelné, musí uplatnit „obzvláště důkladný přezkum“, i když již proběhla určitá vnitrostátní řízení a vyšetřování (viz S. M. proti Chorvatsku, cit. výše, body 315–317 s dalšími odkazy).

309. Dodržování procesní povinnosti musí být posuzováno na základě několika základních parametrů. Tyto prvky jsou vzájemně provázané a žádný z nich, posuzovaný izolovaně, nepředstavuje cíl sám o sobě. Jedná se o kritéria, která ve svém souhrnu umožňují posoudit míru účinnosti vyšetřování. Případné nedostatky v příslušném řízení a rozhodovacím procesu musí představovat závažné vady, aby mohly být považovány za problematické z pohledu čl. 4. Jinými slovy, Soud se nezabývá tvrzeními o pochybeních nebo ojedinělých opomenutích, ale pouze významnými nedostatky v řízení a v příslušném rozhodovacím procesu, a to těmi, které mohou ohrozit schopnost vyšetřování zjistit okolnosti případu nebo odpovědnou osobu (tamtéž, body 319–320 s dalšími odkazy).

310. Obecně lze říci, že Soud se domnívá, že povinnost účinného vyšetřování je v těchto případech závazná pro orgány činné v trestním řízení a soudní orgány. Pokud tyto orgány stanoví, že zaměstnavatel se dopustil obchodování s lidmi a nucené práce, měly by v rámci svých příslušných pravomocí jednat v souladu s příslušnými trestněprávními předpisy (viz Chowdury a ostatní, cit. výše, bod 116).

311. Soud opakuje, že obchodování s lidmi je problém, který se často neomezuje pouze na vnitrostátní úroveň. Pokud je osoba obchodována z jednoho státu do druhého, může k trestným činům obchodování s lidmi docházet ve státě původu, v jakémkoli tranzitním státě i ve státě určení. Relevantní důkazy a svědci se mohou nacházet ve všech státech (viz Rantsev, cit. výše, bod 289). Ačkoli se Palermský protokol k otázce příslušnosti nevyjadřuje, Úmluva o opatřeních proti obchodování s lidmi výslovně vyžaduje, aby každý členský stát stanovil příslušnost pro jakýkoli trestný čin obchodování s lidmi spáchaný na jeho území. Takový přístup je podle názoru Soudu logický s ohledem na obecnou povinnost všech států podle čl. 4 Úmluvy vyšetřovat domnělé trestné činy obchodování s lidmi. Kromě povinnosti provést vnitrostátní vyšetřování událostí, k nimž došlo na jejich území, mají členské státy v přeshraničních případech obchodování s lidmi také povinnost účinně spolupracovat s příslušnými orgány jiných dotčených států při vyšetřování událostí, k nimž došlo mimo jejich území (tamtéž).

(β) Aplikace na projednávaný případ

312. Soud shledal, že zprávy o tvrzených trestných činech spáchaných na stěžovatelkách poskytují důvody pro věrohodné podezření, že byly vystaveny přeshraničnímu obchodování s lidmi za účelem pracovního vykořisťování, a že v případě čtvrté stěžovatelky existují *prima facie* důkazy o tom, že se stala obětí takového zacházení (viz bod 263 výše). Vnitrostátní orgány proto byly povinny jednat z moci úřední a zahájit a provést vyšetřování, které by bylo schopno vést ke zjištění skutkového stavu a k identifikaci a případnému potrestání odpovědných osob. Vzhledem k tomu, že bylo třeba prozkoumat možnost vynětí druhé stěžovatelky z nebezpečné situace, muselo být vyšetřování provedeno jako naléhavá záležitost.

313. Soud poukazuje na to, že v letech 2010 až 2021 policie a Vyšetřovací výbor přijaly řadu rozhodnutí, jimiž odmítly zahájit trestní řízení a provést trestní vyšetřování. Tato rozhodnutí byla přijata na základě předběžného (také nazývaného „předběžného vyšetřování“) šetření, které bylo podle ruského práva počáteční fází řešení oznámení trestného činu, po kterém mělo následovat zahájení trestního řízení a provedení plnohodnotného trestního vyšetřování (v jehož rámci mohla být přijata celá řada vyšetřovacích opatření, jako například mimo jiné výslechy svědků a konání rekognicí a konfrontací), pokud shromážděné informace odhalily znaky trestného činu. Samotný rámec předběžného šetření neumožňoval zjistit okolnosti případu ani totožnost údajných pachatelů a nebyl schopen vést k potrestání pachatelů. Soud v řadě případů proti Rusku rozhodl, že odmítnutí

zahájit trestní vyšetřování o věrohodných tvrzeních o špatném zacházení svědčí o tom, že stát nesplnil svou procesní povinnost podle čl. 3 (viz v souvislosti se špatným zacházením ze strany policie rozsudek ze dne 24. 7. 2014, Lyapin proti Rusku, č. 46956/09, body 134-140; rozsudek ze dne 2. 5. 2017, Olisov a ostatní proti Rusku, č. 10825/09 a 2 další, body 81-82; a rozsudek ze dne 20. 11. 2018, Samesov proti Rusku, č. 57269/14, body 51-54; a v souvislosti s domácím násilím na ženách, rozsudek ze dne 9. 7. 2019, Volodina proti Rusku, č. 41261/17, body 95-96 a 101-102).

314. Soud nemá v daném případě žádný důvod dospět k odlišnému závěru podle čl. 4 Úmluvy. Vnitrostátní vyšetřovací orgány po více než deset let prováděly pouze povrchní předběžné šetření věrohodných oznámení stěžovatelek, které končily podobnými odepřeními zahájit trestní řízení, která byla tak nedostatečně odůvodněna, že byla pravidelně rušena.

315. Rozhodnutí vyšetřovatele zahájit trestní řízení po nalezení čtvrté stěžovatelky dne 30. 10. 2012 bylo dva dny po jeho přijetí narychlo zrušeno státním zastupitelstvím. Zatímco státní zastupitelství (které bylo informováno o každém odepření zahájení trestního řízení) na všech úrovních, včetně generálního prokurátora Ruské federace, uvedla důvody, proč by podle jejich názoru nemělo být zahájeno řízení ve věci tvrzeného trestného činu protiprávního zbavení svobody podle čl. 127 trestního zákoníku, mlčela o tom, proč by nemělo být zahájeno trestní řízení podle čl. 127.1 trestního zákoníku (obchodování s lidmi) nebo podle čl. 127.2 trestního zákoníku (využívání otrocké práce), a to i přes opakovaná podání zástupců stěžovatelek, podporovaných občanskou společností, včetně petice s více než 15 000 podpisy ...

316. Prohlášení domnělých pachatelů popírající trestné činy proti stěžovatelkám a prohlášení osob pod jejich kontrolou, které byly potenciálně samy oběťmi obchodování s lidmi, byla přijata bez jakéhokoli přezkoumání a byla použita k zamítnutí podnětů stěžovatelek. Tyto zahrnovaly zejména prohlášení paní L. A., která po kontaktu se Zh. I. stáhla své trestní oznámení ... paní R. K., jejíž únos Zh. I. dne 30. 10. 2012 byl nahlášen policii, a dalších osob během jejich zaměstnání v obchodech Golyanovo ... Vyjádření druhé stěžovatelky, které učinila, když byla ještě pod kontrolou osob, které se vůči ní měly dopustit obchodování s lidmi, byla použita k odložení oznámení první stěžovatelky (viz bod 298 výše).

317. Věrohodná tvrzení o fyzickém, sexuálním a reprodukčním násilí na základě pohlaví, podložená lékařskými a jinými důkazy, byla ignorována, stejně jako silné náznaky pravdivosti podání stěžovatelky týkajících se odebrání jejích dokladů totožnosti, absence pracovních smluv a jakýchkoli důkazů o výplatě mzdy nebo poskytnutí ubytování.

318. Takové základní důležité kroky, jako je provedení forenzní lékařské prohlídky stěžovatelek a jejich odebraných dětí po jejich opětovném sloučení s matkami, forenzní vyšetření ručníku se skvrnami připomínajícími krev nebo vyšetření záznamů z kamer zabavených v obchodě na ulici Novosibirskaya dne 30. 10. 2012, nebyly nikdy provedeny, a to navzdory výslovným příkazům ... Pouze třetí z pěti stěžovatelek byla vyšetřena forenzním lékařským znalcem, a to díky pomoci Výboru pro občanskou pomoc, který zajistil, aby mohla cestovat do Ruska a zúčastnit se šetření. Forenzní lékařské vyšetření čtvrté stěžovatelky a jejího syna nebylo nikdy provedeno, a to navzdory jejich přítomnosti v Moskvě po propuštění ze zajetí dne 30. 10. 2012 a dostupnosti záznamů o jejich zraněních a vážném zdravotním stavu, které byly výsledkem lékařských vyšetření v Moskvě umožněných touž nevládní organizací.

319. Čtvrtá stěžovatelka nebyla jediná, kdo namítal, že Zh. I. a S. M. jí odebrali děti narozené v zajetí (syna, který byl držen v jednom z bytů majitelů obchodu v Moskvě, a dceru, která byla údajně odvezena do Kazachstánu, kde zemřela). Její spolupracovnice, paní L. A., podala podobné oznámení týkající se jejích tří dětí ... Oznámení paní L. A. byla v souladu s výpověďmi policisty, že již v roce 2011 podala podobná oznámení ... S. M. a Zh. I. sami přiznali, že mladší syn paní L. A. byl v důsledku

jejich podvodného jednání registrován jako jejich vlastní dítě ... Dívka se stejným křestním jménem jako zmizelá dcera čtvrté stěžovatelky byla zapsána v pasu Zh. I. jako jedno z jejích dětí ... S. M. uvedl, že dívka zemřela v Kazachstánu ... Syn stěžovatelky byl po jeho údajném únosu nalezen v alarmujícím zdravotním stavu, který byl shledán jako důsledek týrání ... Ruské vyšetřovací orgány neprovedly žádné posouzení výše uvedených okolností a neučinily ani takové základní kroky, jako je získání informací od nemocnice v Moskvě za účelem objasnění okolností, za nichž se narodily děti čtvrté stěžovatelky ... Její tvrzení zamítly jako neopodstatněná a rozhodly se upustit od trestního vyšetřování, které by otevřelo možnost spolupráce s jejich kazašskými protějšky. Potiže stěžovatelky s vybavením si data narození dcery jsou zcela pochopitelné vzhledem k dlouhému trvání jejího vykořisťování a týrání a opakovaným traumatům mozku, která utrpěla ze strany osob, které na ní násilí páchaly ... Neprovedení účinného trestního vyšetřování tohoto aspektu údajného genderově podmíněného násilí ze strany ruských orgánů ponechalo čtvrtou stěžovatelku v pokračující nejistotě ohledně zmizení její dcery, čímž se prodloužily její úzkosti a trauma.

320. Soustavná tvrzení stěžovatelek a dalších domnělých obětí o korupci a tajné dohodě mezi policisty z policejního oddělení městské části Golyanovo a majiteli obchodů, včetně údajné praxe vrácení uprchlých obětí osobám, které je měly vykořisťovat, výměnou za úplatky ... byla rovněž odmítnuta, aniž by bylo provedeno trestní vyšetřování.

321. Vyjádření policisty z policejního oddělení okresu Golyanovo, který tvrdil, že pracovníci nikdy neměli žádné stížnosti a byli legálně zaměstnáni a že paní Z. A. v přítomnosti majitelů obchodu popřela, že by byla obětí jejich trestného jednání ... přijal Vyšetřovací výbor bez jakéhokoli kritického posouzení, a to i přes zjevné rozpory s výpověďmi Zh. I. a S. M., že nelegálně zaměstnávali migrující pracovníky ze Střední Asie, prohlášením paní Z. A., že popřela trestnou činnost majitelů obchodu v důsledku jejího donucení, nebo prohlášením jiného policisty týkající se minulých hlášení o špatném zacházení s pracovníky ze strany majitelů obchodu ...

322. Opakované používání výpovědí potenciálních obětí obchodování s lidmi, které popíraly trestné činy spáchané na nich, zatímco zůstávaly pod kontrolou obchodníků s lidmi, jako záminky k nevyšetřování těchto trestných činů ze strany policie v Golyanovo mělo upozornit Vyšetřovací výbor a státní zastupitelství a vést k zahájení trestního vyšetřování, k čemuž však nedošlo. Jak již Soud poznamenal (viz bod 316 výše), Vyšetřovací výbor sám použil taková vyjádření k zamítnutí oznámení stěžovatelek.

323. Je pozoruhodné, že výsledkem vnitřního vyšetřování moskevské policie ohledně obvinění z korupce vůči policistům policejního oddělení městské části Golyanovo – které bylo přijato Vyšetřovacím výborem – nebylo nic jiného než zpráva vedoucího téhož policejního oddělení, který popřel jakékoli pochybení ... Navíc se totéž policejní oddělení podílelo, včetně v důsledku postoupení od státního zastupitelství a Vyšetřovacího výboru, na šetření podnětů stěžovatelek až do roku 2021 ... což je v rozporu s požadavkem Úmluvy, že aby bylo vyšetřování účinné, musí být nezávislé na osobách zapojených do událostí.

324. Přestože nadřízení příslušníci předmětných orgánů uznali nedostatečné odůvodnění odepření zahájení trestního řízení, ruský systém vymáhání práva po léta pokračoval v bezúčelném cyklu jejich zrušení, aby pak nařídil další nadbytečné šetření vedoucí ke stejnému neudržitelnému výsledku. Tento postup byl podpořen vnitrostátními soudy ... Do případů stěžovatelek nebyli v žádném okamžiku zapojeni speciálně vyškolení policisté, vyšetřovatelé, státní zástupci ani soudci.

325. Soud dále opakuje, že při vyšetřování násilných incidentů mají vnitrostátní orgány dodatečnou povinnost přijmout veškerá přiměřená opatření k odhalení možných diskriminačních motivů a ke zjištění, zda bylo násilí vyvoláno například rasovou nebo náboženskou nesnášenlivostí nebo motivováno diskriminací na základě pohlaví. Pokud by se násilí a brutalita s diskriminačním úmyslem

posuzovaly stejně jako případy, které takový podtext nemají, znamenalo by to přehlížet specifickou povahu činů, které jsou obzvláště destruktivní pro základní práva (viz mimo jiné rozsudek ze dne 12. 5. 2015, Identoba a ostatní proti Gruzii, č. 73235/12, bod 67). Navzdory skutečnosti, že ruské orgány byly opakovaně upozorněny na systematické vykořisťování a fyzické týrání migrujících pracovníků z Kazachstánu a Uzbekistánu v obchodech Golyanovo v Moskvě, nebyla posouzena pravděpodobnost, že obchodníci s lidmi využili zranitelnosti stěžovatelek jako žen a migrantek k jejich vykořisťování, což je v rozporu s výše uvedenou povinností.

326. Ruské vyšetřovací orgány opakovaně, až do posledního rozhodnutí Vyšetřovacího výboru ze dne 11. 4. 2018, odůvodňovaly své odmítnutí zahájit trestní vyšetřování tím, že stěžovatelky byly cizinkami, které neměly bydliště v Rusku, a proto nemohly být vyslechnuty ani zapojeny do vyšetřovacích činností ... Skutečnost, že vyšetřovací orgány nevyužily mezistátní žádosti o právní pomoc, byla označena za nedostatek, který je třeba napravit ... Nicméně nic nenasvědčuje tomu, že by tento mechanismus byl skutečně využit, a to navzdory tomu, že trestní řád a Minská úmluva^[4] stanovují možnost vyslechnout oběti, a to i v žádající zemi ... Skutečnost, že první a třetí stěžovatelka odcestovaly ze svých domovských zemí do Ruska a byly v dubnu 2013 vyslechnuty Vyšetřovacím výborem v Moskvě, byla umožněna zcela díky pomoci Výboru pro občanskou pomoc ... Druhá stěžovatelka nebyla po získání svobody v Kazachstánu nikdy vyslechnuta. Pátá stěžovatelka nebyla vyslechnuta ani v době podání trestního oznámení moskevské policii, ani po svém návratu do Kazachstánu.

327. Kromě toho ruské vyšetřovací orgány nezískaly informace o řízeních zahájených na základě trestních oznámení stěžovatelek v jejich domovských zemích, přestože byla tato nutnost výslovně uvedena ... V období mezi červnem 2013 a červnem 2016 obdrželo Rusko od uzbeckých orgánů žádost o vydání jedné z osob, která se měla dopustit obchodování s lidmi na třetí stěžovatelce ... Informace o trestním řízení v Uzbekistánu však nebyly vyžádány a odsouzení vydané osoby v roce 2017 za obchodování s třetí stěžovatelkou ... nemělo žádný vliv na to, že ruské orgány popíraly, že je obětí tohoto trestného činu.

328. Skutečnost, že žalovaný stát nezahájil a neprovedl trestní vyšetřování událostí, k nimž došlo na jeho území, a nespolupracoval s příslušnými orgány jiných dotčených států, měla nutně nepříznivý dopad na vyšetřování souvisejících případů týkajících se oznámení stěžovatelek v jejich domovských zemích (viz mimo jiné body ... týkající se pozastaveného vyšetřování v Kazachstánu a neúspěšných pokusů kazašských vyšetřovacích orgánů vyslechnout majitele obchodu nebo neúspěchu při zjišťování totožnosti majitelů obchodu v rozsudku uzbeckého soudu).

329. S ohledem na výše uvedené skutečnosti Soud shledává, že nedošlo k účinnému trestnímu vyšetřování věrohodných tvrzení o obchodování s lidmi, nucené práci a nevolnictví spáchaných na stěžovatelkách, používání genderově podmíněného násilí jako nástroje donucení a že v této situaci sehrál svou roli diskriminační přístup vůči stěžovatelkám jakožto zahraničním migrujícím pracovnícím.

330. Tím, že žalovaný stát nesplnil svou povinnost provést účinné vyšetřování, podpořil pocit beztrestnosti mezi obchodníky s lidmi a znemožnil stěžovatelkám zotavit se z traumatických zážitků. Zároveň stěžovatelkám znemožnil domáhat se náhrady za utrpěnou újmu, včetně zadržování výdělků ze strany osob, které se vůči nim měly dopouštět obchodování s lidmi, a to v rámci zajištění *restitutionis in integrum* v procesu hájení jejich důstojnosti, pomoci při jejich zotavení a snížení rizika, že se znovu stanou oběťmi obchodníků s lidmi (viz rozsudek ze dne 28. 11. 2023, Krachunova proti Bulharsku, č. 18269/18).

331. S ohledem na výše uvedené Soud shledává, že došlo k porušení čl. 4 Úmluvy v jeho procesní složce ve vztahu ke všem stěžovatelkám.

IV. TVRZENÉ PORUŠENÍ ČL. 13 ÚMLUVY

332. Stěžovatelky rovněž tvrdily, že neměly k dispozici účinné opravné prostředky ve vztahu ke svým podáním týkajícím se obchodování s lidmi, vykořisťování a zneužívání. Opíraly se o čl. 13 Úmluvy, který zní takto:

„Každý, jehož práva a svobody přiznané touto Úmluvou byly porušeny, musí mít účinné opravné prostředky před národním orgánem, i když se porušení dopustily osoby při plnění úředních povinností.“

333. Soud konstatuje, že tato námitka úzce souvisí a je podřazena pod stížnost namítající porušení pozitivních procesních povinností podle čl. 4, které tvoří *lex specialis* ve vztahu k obecným povinnostem podle čl. 13. Měla by proto být prohlášena za přípustnou. Po věcném posouzení stížnosti, že z hlediska pozitivních povinností státu podle čl. 4 nebylo provedeno účinné vyšetřování, Soud již shledal porušení tohoto článku z tohoto důvodu.

334. Soud proto považuje za nepotřebné samostatně posuzovat námitku týkající se údajného porušení čl. 13 (viz C. N. a V. proti Francii, cit. výše, body 112–114).

V. TVRZENÉ PORUŠENÍ ČL. 14 VE SPOJENÍ S ČL. 4 ÚMLUVY

335. Stěžovatelky namítaly, že byly diskriminovány na základě svého pohlaví, etnického původu a sociálního postavení. Tvrdily, že diskriminace byla neodmyslitelně spjata jak s motivem, který vedl obchodníky s lidmi k tomu, aby se na ně zaměřili a vykořisťovali je, tak v neschopnosti orgánů je ochránit a účinně vyšetřit tyto trestné činy. Opíraly se o čl. 14 Úmluvy ve spojení s čl. 3, 4 a 8 Úmluvy.

336. Soud přezkoumal námitky stěžovatelek týkající se porušení výše uvedených hmotněprávních ustanovení Úmluvy podle čl. 4 (viz body 228–230 výše). Proto se domnívá, že předmětnou stížnost stěžovatelek je třeba přezkoumat podle čl. 14 ve spojení s čl. 4. Článek 14 Úmluvy zní takto:

„Užívání práv a svobod přiznaných touto Úmluvou musí být zajištěno bez diskriminace založené na jakémkoli důvodu, jako je pohlaví, rasa, barva pleti, jazyk, náboženství, politické nebo jiné smýšlení, národnostní nebo sociální původ, příslušnost k národnostní menšině, majetek, rod nebo jiné postavení.“

(...)

B. Věcné posouzení

340. Stěžovatelky tvrdily, že byly obětí intersekcionalní diskriminace na základě pohlaví, etnického původu a sociálního postavení, která vyplývala z předsudků vnitrostátních orgánů týkajících se pohlaví, etnického původu a anti-imigračních postojů. Jednalo se zejména o zranitelné nemajetné ženy, které byly předmětem obchodování s lidmi z Kazachstánu a Uzbekistánu do Ruska, byly drženy v podmínkách nevolnictví a vystaveny opakovaným a extrémním formám násilí. Policie s nimi zacházela jako s nelegálními migrantkami, namísto jako s (potenciálními) oběťmi obchodování s lidmi, a to kvůli stereotypům týkajícím se migrujících pracovníků ze Střední Asie, a střetly se s nečinností a bagatelizováním závažnosti svých stížností ze strany státního zastupitelství a vyšetřovacích orgánů, jakož i s nedostatečnou ochranou ze strany vnitrostátních orgánů, a to navzdory skutečnosti, že násilí vůči ženám a pracujícím migrantům, zejména těm, kteří patří k etnickým menšinám, bylo závažným systémovým problémem ovlivňujícím ruskou společnost. Obecná diskriminační pasivita ruských orgánů činných v trestním řízení ve vztahu k tvrzením o závažných trestných činech spáchaných na stěžovatelkách odhalila pohrdavý a dehumanizující přístup k ženám a migrantům jako zranitelným skupinám. To bylo v ostrém kontrastu s rychlým stíháním v případě únosu ruských náctiletých chlapců synem Zh. I. a S. M. a jejich využívání jako otrocké pracovní síly

po dobu tří hodin ... Nebylo provedeno žádné vyšetřování diskriminačních motivů, které byly vlastní obchodování s lidmi a nevolnictví stěžovatelek, tajné dohody policie s osobami, které se měly dopustit obchodování s lidmi, ani reakce policie a vyšetřovatelů na oznámení trestných činů spáchaných na stěžovatelkách.

341. Soud opakuje, že obecná politika, která má neúměrně škodlivé účinky na určitou skupinu, může být považována za diskriminaci, i když není specificky zaměřena na tuto skupinu a neexistuje diskriminační úmysl. Diskriminace, která je v rozporu s Úmluvou, může také vyplývat z faktické situace (viz Volodina, cit. výše, bod 109 s dalšími odkazy). Soud shledal, že pokud stát neposkytne ženám ochranu před domácím násilím, porušuje tím jejich právo na rovnou ochranu před zákonem, a že toto neposkytnutí ochrany nemusí být úmyslné (viz rozsudek ze dne 9. 6. 2009, Opuz proti Turecku, č. 33401/02, bod 191). Rozhodl, že „obecná a diskriminační soudní pasivita [vytvářející] klima podporující domácí násilí“ představuje porušení čl. 14 Úmluvy. Bylo zjištěno, že k takovému diskriminačnímu zacházení dochází v případech, kdy lze stanovit, že jednání vnitrostátních orgánů nebylo pouhým opomenutím nebo zpožděním při řešení daného násilí, ale představovalo opakované tolerování takového násilí a odráželo diskriminační přístup k stěžovatelce jako k ženě (viz rozsudek ze dne 8. 7. 2021, Tkheldize proti Gruzii, č. 33056/17, bod 51 s dalšími odkazy). V případě podezření, že diskriminační postoje vyvolaly násilný čin, je obzvláště důležité, aby bylo oficiální vyšetřování vedeno důrazně a nestranně, s ohledem na nutnost neustále znovu potvrzovat odsouzení takových činů společností a udržovat důvěru menšinových skupin ve schopnost vnitrostátních orgánů chránit je před násilím založeným na diskriminaci (tamtéž).

342. Dostupné výzkumy a statistiky ukazují, že neúměrný počet žen a dívek se stal obětí obchodování s lidmi, zejména ve východní Evropě a Střední Asii ... Ženy jsou obecně více než muži zranitelné vůči vykořisťování za použití násilí nebo výhrůžek. Ženské oběti jsou vystaveny fyzickému nebo jinému násilí ze strany obchodníků s lidmi třikrát častěji než muži ... Další neúměrně postiženou skupinou jsou migranti, zejména imigranti bez blízké rodiny, přátel nebo jiných podpůrných vazeb, kteří se kvůli svému statusu nelegálních migrantů bojí nebo se zdráhají kontaktovat místní orgány ...

343. Na znatelné neuznávání práv a zájmů obětí obchodování s lidmi, zejména zahraničních obětí obchodování s pracovní silou, včetně migrujících pracovníků ze Střední Asie, ze strany žalovaného státu tento pravidelně upozorňován mezinárodní komunitou ... Vláda systematicky nezveřejňovala informace a statistiky o případech obchodování s lidmi ... Dostupné informace, včetně informací z médií, ukazovaly na nedostatečné úsilí k odhalování a stíhání obchodování s lidmi v zemi, která je cílem rozsáhlé migrace pracovníků a kde je velmi vysoký podíl migrujících pracovníků v nelegálním postavení ... Ochrana a pomoc obětem zůstávaly nejslabší složkou žalovaného státu v úsilí k potírání obchodování s lidmi. Většinu obětí identifikovaly a pomáhaly jim nevládní organizace a mezinárodní organizace ... Reakce vlády byla hodnocena jako nejslabší v Evropě a Střední Asii ...

344. Zatímco nedostatečné úsilí žalovaného státu v boji proti obchodování s lidmi odráželo obecnou situaci, nevyhnutelně to nejvíce postihlo osoby, které byly obchodováním s lidmi, pracovním vykořisťováním a souvisejícím násilím postiženy neúměrně, zejména zahraniční migrující pracovnice v nelegálním postavení.

345. Námitky stěžovatelek podle čl. 14 Úmluvy vycházejí ze stejných skutkových okolností, jaké již Soud posoudil podle čl. 4. Soud shledal, že stěžovatelky byly oběťmi obchodování s lidmi, které byly vystaveny nevolnictví s použitím genderově podmíněného násilí jako nástroje donucení, a že žalovaný stát nesplnil své pozitivní závazky podle čl. 4 Úmluvy, zejména zavést legislativní a administrativní rámec k trestání a zajištění účinného trestního stíhání obchodování s lidmi, nucené práce a nevolnictví a k poskytnutí (potenciálním) obětem praktickou a účinnou ochranu, přijmout operativní opatření k jejich ochraně a provést účinné vyšetřování trestných činů spáchaných proti nim.

346. S ohledem na obecné zásady pro uplatňování čl. 14 Úmluvy a na podrobná skutková a právní zjištění uvedená výše v souvislosti s čl. 4, která jsou stejně relevantní pro posouzení podle čl. 14, Soud dospěl k závěru, že nečinnost žalovaného státu při plnění jeho pozitivních závazků podle čl. 4 představovala opakované tolerování obchodování s lidmi, pracovní vykořisťování a související násilí na základě pohlaví a odrážela diskriminační přístup k stěžovatelkám jako k ženám, které byly zahraničními pracovníci se statutem nelegálních migrantek. Obecná a diskriminační pasivita orgánů žalovaného státu vytvořila atmosféru, která usnadňovala obchodování s nimi a jejich vykořisťování.

347. Došlo tedy k porušení čl. 14 ve spojení s čl. 4 Úmluvy.

(...)

VÝROK

Z TĚCHTO DŮVODŮ SOUD JEDNOMYSLNĚ:

1. *Rozhoduje* spojit stížnosti;

2. *Rozhoduje*, že je příslušný k projednání stížností stěžovatelek, jelikož se týkají skutečností, které nastaly před 16. 9. 2022, a že neúčast vlády v řízení nepředstavuje překážku pro projednání věci;

3. *Prohlašuje* stížnost za přijatelnou;

4. *Rozhoduje*, že došlo k porušení čl. 4 Úmluvy v jeho hmotněprávní složce ve vztahu ke všem stěžovatelkám z důvodu, že žalovaný stát nezavedl adekvátní legislativní a administrativní rámec zakazující a předcházející obchodování s lidmi, nucené práci a nevolnictví a chránící jejich oběti, aby stěžovatelkám, z nichž jedna byla v době obchodování s lidmi do Ruska nezletilá, poskytl praktickou a účinnou ochranu před těmito trestnými činy;

5. *Rozhoduje*, že došlo k porušení čl. 4 Úmluvy v jeho hmotněprávní složce ve vztahu ke všem stěžovatelkám z důvodu, že žalovaný stát nepřijal operativní opatření k ochraně stěžovatelek jako (potenciálních) obětí přeshraničního obchodování s lidmi;

6. *Rozhoduje*, že došlo k porušení čl. 4 Úmluvy v jeho procesní složce ve vztahu ke všem stěžovatelkám;

7. *Rozhoduje*, že došlo k porušení čl. 14 Úmluvy ve spojení s čl. 4 Úmluvy ve vztahu ke všem stěžovatelkám;

8. *Rozhoduje*, že není třeba samostatně přezkoumávat stížnost podle čl. 13 Úmluvy;

(...)

(Zpracovala Mgr. Jana Zápotocká)

[1] Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/36/EU ze dne 5. dubna 2011 o prevenci obchodování s lidmi, boji proti němu a o ochraně obětí, kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2002/629/SVV.

[2] Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2024/1712 ze dne 13. června 2024, kterou se mění směrnice 2011/36/EU o prevenci obchodování s lidmi, boji proti němu a o ochraně obětí.

[3] ZEZULOVÁ, Jana. *Zpráva o činnosti národní zpravodajky, její zástupkyně a členů týmu pro boj*

proti obchodování s lidmi, zneužívání žen a dětí, nelegální migraci a zaměstnávání, genderové, domácí a sexuálně motivované násilí a pro ochranu práv obětí trestných činů za rok 2023. [online] [24. 10. 2025] Dostupné z: <https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2024/06/Zpr%C3%A1va-NZ-2023-obchod-s-lidmi.pdf>, s. 2, 3

[4] Dohoda o právní pomoci a právních vztazích v občanských, rodinných a trestních věcech přijatá dne 22. 1. 1993 zeměmi Společenství nezávislých států.